

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi työttömyysturvalain ja työttömyysetuuksien rahoituksesta annetun lain 4 ja 8 §:n muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettaviksi työttömyysturvalakia ja työttömyysetuuksien rahoituksesta annettua lakia.

Esityksen mukaan työllistymistä edistävien palvelujen ajalta maksettavasta peruspäivärahan ja työmarkkinatuen korotusosasta ja ansiopäivärahan korotetusta ansio-osasta luovuttaisiin. Työllistymistä edistävien palvelujen ajalta maksettaisiin saman suuruista työttömyysetuutta kuin työttömänä ollessa. Lisäksi poistettaisiin mahdollisuus maksaa liikkuvuusavustusta korotettuna.

Työttömyysetuuksien rahoituksesta annettua lakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että rahoitussäännöksissä huomioitaisiin työttömyysturvalaissa säädettyjen korotusosien poistuminen.

Lisäksi esityksessä ehdotetaan, että osittaisen työmarkkinatuen vähimmäismäärää pienennettäisiin siten, että se olisi 35 prosenttia siitä työmarkkinatuesta, jota vanhempiensa taloudessa asuvalle työnhakijalle muutoin työmarkkinatukena maksettaisiin. Työnhakijan vanhempien, joiden taloudessa hän asuu, tuloina ei huomioitaisi omaishoitajan hoitopalkkiota ja muussa kuin ansaintatarkoituksessa saatua perhehoitajan hoitopalkkiota.

Lisäksi esityksessä ehdotetaan työttömyysturvalakiin tehtäväksi joitakin teknisluonteisia muutoksia sekä kumottavaksi työttömyysturvalain säännös Kansaneläkelaitoksen oikeudesta saada työvoimaviranomaiselta tietoja työmarkkinatuen saajan oleskeluluvan perusteesta ja ensimmäisestä kotikuntamerkinnästä.

Esitys liittyy valtion vuoden 2025 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2025.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ	1
PERUSTELUT	4
1 Asian tausta ja valmistelu	4
1.1 Tausta	4
1.2 Valmistelu	4
2 Nykytila ja sen arviointi	4
2.1 Työttömyysetuus työllistymistä edistävien palvelujen ajalta	4
2.1.1 Työttömyysetuuden määrä	4
2.1.2 Työllistymistä edistävät palvelut	6
2.2 Liikkuvuusavustus	7
2.3 Osittainen työmarkkinatuki	8
2.3.1 Työmarkkinatuen tarveharkinta	8
2.3.2 Osittaisen työmarkkinatuen määrä	9
2.4 Työttömyysetuuksien rahoitus	10
2.5 Nykytilan arviointi	10
2.5.1 Aktiiviajan korotusosat	10
2.5.2 Liikkuvuusavustus	12
2.5.3 Osittainen työmarkkinatuki	14
2.5.4 Työmarkkinatuen rahoitus	16
3 Tavoitteet	16
4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset	16
4.1 Keskeiset ehdotukset	16
4.2 Pääasialliset vaikutukset	17
4.2.1 Taloudelliset vaikutukset	17
4.2.1.1 Vaikutukset kotitalouksien asemaan	18
4.2.1.2 Vaikutukset julkiseen talouteen	20
4.2.2 Yhteiskunnalliset vaikutukset	22
4.2.2.1 Perus- ja ihmisoikeusvaikutukset	22
4.2.2.2 Yhdenvertaisuus ja sukupuolten tasa-arvo	24
4.2.2.3 Vaikutukset lapsiin ja nuoriin	24
4.2.2.4 Vaikutukset Ahvenanmaan maakunnassa	25
4.2.3 Vaikutukset toimeenpanijoihin	25
5 Muut toteuttamisvaihtoehdot	26
5.1 Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset	26
5.1.1 Aktiiviajan korotusosien poistumisen voimaantulo	26
5.1.2 Perhehoitajan hoitopalkkio	27
5.1.3 Osittaista työmarkkinatukea koskevien muutosten voimaantulo	27
5.2 Ulkomaiden lainsäädäntö ja muut ulkomailla käytetyt keinot	27
6 Lausuntopalaute	28
6.1 Aktiiviajan korotusosista luopuminen	28
6.2 Liikkuvuusavustuksen korotusosasta luopuminen	29
6.3 Osittainen työmarkkinatuki	29
6.4 Perus- ja ihmisoikeusvaikutukset sekä säätämisyjärjestysperustelut	30
6.5 Yhteisvaikutusten arviointi	31

6.6 Kuntavaikutukset	31
6.7 Työvoimapoliittinen lausunto	31
7 Säännöskohtaiset perustelut	32
7.1 Työttömyysturvalaki	32
7.2 Laki työttömyysetuuksien rahoituksesta	34
8 Lakia alemman asteinen sääntely	35
9 Voimaantulo	35
10 Toimeenpano ja seuranta	35
11 Suhde muihin esityksiin	35
11.1 Esityksen riippuvuus muista esityksistä	35
11.2 Suhde talousarvioesitykseen	35
12 Suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys	36
LAKIEHDOTUKSET	43
1. Laki työttömyysturvalain muuttamisesta	43
2. Laki työttömyysetuuksien rahoituksesta annetun lain 4 ja 8 §:n muuttamisesta	46
LIITE	47
RINNAKKAISTEKSTIT	47
1. Laki työttömyysturvalain muuttamisesta	47
2. Laki työttömyysetuuksien rahoituksesta annetun lain 4 ja 8 §:n muuttamisesta	55

PERUSTELUT

1 Asian tausta ja valmistelu

1.1 Tausta

Pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelman mukaan hallitus toteuttaa perusturvan uudistuksen, joka parantaa työnteon kannattavuutta, sujuvoittaa sosiaaliturvaa ja yksinkertaistaa etuuksia sosiaaliturvakomitean välimietinnön tekemät suositukset ja selvitykset huomioiden. Uudistuksen tavoitteena on aikaansaada yksi yleistuki. Yhteen perusturvaetuuteen siirrytään vaiheittain tukien määräytymisperusteita yhdistämällä. Tähän valmisteluun liittyen hallitusohjelman mukaan työmarkkinatuen, peruspäivärahan, sairauspäivärahan, Kelan kuntoutusrahan ja vanhempainpäivärahojen vähimmäistaso yhtenäistetään ja lapsikorotukset, korotusosat ja suojaosat poistetaan.

Hallitus päätti huhtikuussa 2024 kehysriihessä uudesta julkista taloutta vahvistavasta toimenpidekokonaisuudesta. Tässä yhteydessä hallitus päätti, että työttömyysetuuksien aktiiviajan korotusosista luovutaan ja työmarkkinatuen tarveharkintaa kiristetään vanhempien tulojen huomioinnin osalta 1.1.2025 alkaen.

1.2 Valmistelu

Esitys on valmisteltu virkatyönä sosiaali- ja terveysministeriössä. Keskeisillä työmarkkinaosapuolilla on ollut mahdollisuus kommentoida esitystä valmistelun aikana.

Hallituksen esityksen luonnoksesta järjestettiin lausuntokierros 20.6.2024–13.8.2024. Hallituksen esitysluonnokseen annetut lausunnot ovat julkisesti saatavilla lausuntopalvelut.fi -verkkosivulla osoitteessa: <https://www.lausuntopalvelu.fi/FI/Proposal/Participation?proposalId=e893d7ba-aba0-4b7a-b215-0d25bd878870>.

Hallituksen esityksen valmisteluasiakirjat on saatavilla osoitteessa: <https://stm.fi/hanke?tunnus=STM059:00/2024>.

2 Nykytila ja sen arviointi

2.1 Työttömyysetuus työllistymistä edistävien palvelujen ajalta

2.1.1 Työttömyysetuuden määrä

Vakiintuneesti työmarkkinoilla olleelle ja palkkatyöstä tai yritystoiminnasta toimeentulon saaneelle työttömälle työnhakijalle maksetaan työttömyyspäivärahaa. Työttömyyspäiväraha maksetaan työttömyyskassassa vakuutettuina oleville ansiopäivärahana ja muille peruspäivärahana. Ansiopäiväraha muodostuu peruspäivärahan suuruudesta perusosasta ja ansio-osasta. Työmarkkinatukea maksetaan työttömälle työnhakijalle, joka ei täytä työttömyyspäivärahan työssäoloehtoja tai joka on saanut työttömyyspäivärahaa enimmäisajan. Täysi työmarkkinatuki ja ansiopäivärahan perusosa ovat peruspäivärahan suuruisia eli 37,21 euroa päivässä (vuoden 2024 tasossa).

Työllistymissuunnitelmassa tai sitä korvaavassa suunnitelmassa sovittujen työllistymistä edistävien palvelujen ajalta maksetaan peruspäivärahaan ja työmarkkinatukeen korotusosa ja ansiopäivärahaan korotettu ansio-osa. Korotusosaa tai korotettua ansio-osaa maksetaan

enintään 200 päivältä. Jos henkilö on työttömyyspäivärahan saaja, korotusosan ja korotetun ansio-osan maksaminen aloitetaan alusta, kun työnhakija on uudelleen täyttänyt palkansaajan tai yrittäjän työssäoloehdon. Korotusosan maksaminen työmarkkinatuen saajalle aloitetaan alusta, kun henkilö on tullut työssäoloehdon ja työttömyyspäivärahan enimmäisajan täyttymisen jälkeen uudelleen oikeutetuksi työmarkkinatukeen.

Työ- ja elinkeinotoimisto ja työllisyyden kuntakokeiluun osallistuva kunta antaa työttömyysetuuden maksajalle työvoimapolitiittisen lausunnon henkilön osallistumisesta työllistymistä edistävään palveluun ja työllistymistä edistävän palvelun sisällyttämisestä työnhakijan kanssa laadittuun työllistymissuunnitelmaan tai sitä korvaavaan suunnitelmaan.

Työttömyysetuutta voidaan maksaa työllistymistä edistävien palvelujen ajalta, vaikka työnhakijalla ei ole työttömänä ollessaan oikeutta etuuteen korvauksettoman määrääjän, työssäolovelvoitteen, ammatilliseen koulutukseen liittyvän rajoituksen, omavastuunajan, työmarkkinatuen odotusajan tai työmarkkinatuen tarveharkinnan vuoksi.

Peruspäivärahan ja työmarkkinatuen korotusosa on suuruudeltaan 5,29 euroa päivässä (vuoden 2024 tasossa). Korotettu ansio-osa on 55 prosenttia päiväpalkan ja perusosan erotuksesta. Kun palkka kuukaudessa on suurempi kuin 95-kertainen perusosa, ansio-osa on tämän rajan ylittävältä päiväpalkan osalta 25 prosenttia. Ansiopäiväraha on tällöin enintään yhtä suuri kuin ansiopäivärahan perusteena oleva päiväpalkka, kuitenkin vähintään mahdollisella korotusosalla korotetun perusosan suuruinen.

Lisäksi työnhakijan omaehtoista työttömyysetuudella tuettua opiskelua lukuun ottamatta työnhakijalla voi olla oikeus kulukorvaukseen, joka on 9 euroa päivässä taikka 18 euroa päivässä silloin, jos henkilö osallistuu työssäkäyntialueensa ulkopuolella järjestettävään palveluun tai henkilö osallistuu työssäkäyntialueellaan kotikuntansa ulkopuolella järjestettävään palveluun ja hänelle aiheutuu palveluun osallistumisesta todistettavia majoituskustannuksia.

Työllistymistä edistävien palveluiden ajalta maksettavalla korkeammalla työttömyysetuudella ja kulukorvauksella vahvistetaan työnhakijoiden taloudellisia kannusteita osallistua työllisyyttä ja osaamista kehittäviin palveluihin. Hallituksen esityksessä HE 179/2009 vp eduskunnalle laiksi työttömyysturvalain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta ehdotettiin muun muassa, että aktiivitoimenpiteisiin osallistumisen kannustamiseksi työllistymistä edistävien palvelujen ajalta maksettaisiin enintään 200 päivältä korotusosaa tai korotettua ansio-osaa, ja että korotusosan maksaminen koskisi myös työmarkkinatuen saajia. Ehdotettu laki tuli voimaan 1.1.2010¹.

Työllistymistä edistävien palveluiden ajalta etuuksia maksettiin vuonna 2023 yhteensä 745 miljoonaa euroa. Ansioturvan osuus oli 160 miljoonaa euroa ja perusturvan osuus 585 miljoonaa euroa. Aktiiviajan korotusosien osuus tästä oli ansioturvassa noin 11,7 miljoonaa

¹ Hallituksen esityksen HE 179/2009 vp uudistusta koskevat peruslinjaukset perustuivat SATA-komitean 27.1.2009 tekemään ehdotukseen kokonaisuudistuksen peruslinjauksista sekä AKKU-johtoryhmän SATA-komitealle tekemään ehdotukseen aikuiskoulutuksen tukijärjestelmien selkiyttämistä ja aikuisopiskelijoiden opintososiaalisten etuuksien uudistamisesta. Työmarkkinajärjestöt sopivat 21.1.2009 eläkepolitiikkaa ja työttömyysturvaa koskevista esityksistä vuosille 2009–2014. Nämä esitykset sisältyivät SATA-komitean ehdotuksiin.

euroa ja perusturvan osalta noin 24,0 miljoonaa euroa. Ansioturvan päivistä 7 prosenttia maksettiin palvelujen ajalta. Perusturvan päiviltä vastaava osuus oli 25 prosenttia.

2.1.2 Työllistymistä edistävät palvelut

Työllistymistä edistäviä palveluja ovat työvoimakoulutus, työnhakijan omaehtoinen työttömyysetuudella tuettu opiskelu, työnhakijan omaehtoinen työttömyysetuudella tuettu kotoutumiskoulutus, työnhakuvalmennus, uravalmennus, työkokeilu, koulutuskokeilu ja kuntouttava työtoiminta. Työttömyysetuudella tuettujen omaehtoisten opintojen enimmäistukiaika on lähtökohtaisesti 24 kuukautta, mutta jos opintojen tavoitteena on perusopetuksen oppimäärän suorittaminen, opintojen muodostamaa kokonaisuutta voidaan tukea enintään 48 kuukauden ajan. Työkokeilun kesto on enintään 12 kuukautta. Työnhakuvalmennuksen enimmäiskesto on 20 päivää ja uravalmennuksen enimmäiskesto 40 päivää. Koulutuskokeilun kesto on kerrallaan enintään 10 päivää. Kuntouttavaa työtoimintaa järjestetään 3–24 kuukauden mittaiseksi jaksoksi kerrallaan.

Julkisten työvoimapolitiikkatoimien tarjoaminen asiakkaalle perustuu asiakkaan palvelutarpeeseen, jonka työvoimaviranomainen arvioi yhdessä asiakkaan kanssa. Myös työllistymissuunnitelman työvoimaviranomainen laatii yhdessä työnhakija-asiakkaan kanssa. Työllistymissuunnitelmaan sisällytetään tarvittaessa työnhakijan palvelutarpeen mukaisia julkisia työvoima- ja yrityspalveluja. Työllistymissuunnitelman noudattaminen kuten esimerkiksi suunnitelmassa sovituihin työllistymistä edistäviin palveluihin osallistuminen on työnhakijaa työttömyysetuuden saamisen edellytyksenä velvoittavaa.

Kun tarkastellaan työllistymistä edistävän palvelun aloittamisesta annettujen työvoimapolitiikkatoimien lausuntojen määriä (taulukko 1), lausuntojen määrä on yleensä jonkin verran korkeampi kuin niiden työnhakijoiden lukumäärä, joiden etuusosoikeutta lausunnot koskevat. Tämä johtuu muun muassa lausuntoihin merkittyjen päivämäärätietojen muuttamisesta.

Taulukko 1. Työllistämistä edistävään palvelun aloittamisesta annetut työvoimapolitiikkatoimien lausunnot palveluittain vuonna 2023. Lähde: Työnvälitystilasto.

Palvelu	Työvoimapolitiikkatoimien lausunnot
Työnhakuvalmennus	9 785
Uravalmennus	7 821
Työkokeilu työpaikalla	32 073
Koulutuskokeilu oppilaitoksessa	210
Kuntouttava työtoiminta	59 416
Omaehtoinen opiskelu	17 827
Työvoimakoulutus	57 805
Kotoutumiskoulutus	8 677

Työttömyysturvalain (1290/2002) 10 luvun 3 §:n mukaan työttömyysetuuteen ei ole oikeutta työnhakuvalmennuksen, uravalmennuksen, kokeilun ja kuntouttavan työtoiminnan aikana niiltä päiviltä, joina henkilö ei osallistu palveluun, ellei poissaolo johdu työkyvyttömyydestä, kerrallaan enintään neljän työpäivän ajalta alle 10-vuotiaan lapsen sairaudesta, työhaastattelusta tai muusta tähän rinnastettavasta työllistymiseen liittyvästä syystä tai julkisen luottamustoimen hoitamisesta. Jos henkilöllä on poissaololle hyväksyttävä syy, hänellä on poissaolon ajalta

oikeus myös mahdolliseen korotusosaan. Kulukorvausta ei kuitenkaan makseta edellä mainituista palveluista poissaolon ajalta. Mainittua säännöstä poissaoloista ei sovelleta työvoimakoulutukseen, työttömyysetuudella tuettuun työnhakijan omaehtoiseen opiskeluun eikä maahanmuuttajan omaehtoiseen opiskeluun.

1.1.2025 voimaan tulevassa työvoimapalveluiden järjestämisestä annetussa laissa (380/2023) säädetään työnhakuvelvollisuudesta vastaavasti kuin 31.12.2024 asti voimassa olevassa julkisesta työvoima- ja yrityspalveluista annetussa laissa (916/2012). Työnhakijan tulee hakea työmahdollisuuksia työttömyysetuuden jatkumisen edellytyksenä työllistymissuunnitelmassa tai sitä korvaavassa suunnitelmassa määrätyllä tavalla. Lähtökohtaisesti työnhakijalta edellytetään neljän työmahdollisuuden hakemista kuukauden kestävän tarkastelujakson aikana. Määrällinen työnhakuvelvollisuus kirjataan työllistymissuunnitelmaan alkuhaastattelussa tai sitä edeltävässä täydentävässä työnhakukeskustelussa. Velvollisuuden ajantasaisuus tarkistetaan työnhakukeskusteluissa ja tarvittaessa täydentävissä työnhakukeskusteluissa työllistymissuunnitelman tarkistamisen yhteydessä.

Määrällistä työnhakuvelvollisuutta voidaan alentaa, jos toimivaltainen viranomainen arvioi, ettei neljän työmahdollisuuden hakeminen tarkastelujakson aikana ole mahdollista.

Laissa säädetään useita poikkeuksia työnhakuvelvollisuuden alkamiseen, tarkastelujaksoon ja määrään. Työnhakuvelvollisuus alkaa työsuhteen päättymisestä, jos työnhakija on yli kaksi viikkoa kestävässä muussa kuin palkkatuetussa kokoaikatyössä. Yli kuukauden kestävässä työvoimakoulutuksessa opiskelevan työnhakijan työnhakuvelvollisuus alkaa kuukautta ennen opintojen arvioitua päättymistä. Tällä pyritään varmistamaan nopea siirtyminen työhön koulutuksen jälkeen. Sama koskee yli kuukauden kestävässä työkokeilussa, kokoaikaisessa palkkatuetussa työssä tai yhdenjakoisessa kuntoutuksessa olevaa. Heidän työnhakuvelvollisuutensa alkaa kuukautta ennen arvioitua työkokeilu-, kuntoutus- tai palkkatukijakson päättymistä.

Työttömyysetuudella tuettuja omaehtoisia opintoja yli kuukauden ajan opiskelevan koulutusta vailla olevan työnhakijan tulee hakea opintojen aikana kolmea työmahdollisuutta kolmen kuukauden tarkastelujaksojen aikana. Jos tuettujen opintojen kesto on enintään kuukausi tai opintoja on jäljellä kuukausi, työnhakijalla on sama määrällinen työnhakuvelvollisuus kuin muillakin työttömillä.

Työnhakuvelvollisuus jätetään asettamatta silloin, kun työnhakija opiskelee työttömyysetuudella tuettuja luku- ja kirjoitustaidon opintoja, jotka ovat työttömyysturvallain perusteella päätoimisia, tai, kun työnhakija opiskelee työnantajan kanssa yhteishankintana hankitussa tai vastaavalla tavalla järjestetyssä työvoimakoulutuksessa.

2.2 Liikkuvuusavustus

Liikkuvuusavustus myönnetään työttömyysetuuteen oikeutetulle henkilölle, joka ottaa vastaan vähintään kaksi kuukautta kestävän työsuhteessa tehtävän työn tai aloittaa vähintään kaksi kuukautta kestävään työsuhteessa tehtävään työhön liittyvän koulutuksen. Jos liikkuvuusavustus on myönnetty työhön liittyvän koulutuksen perusteella, avustusta ei myönnetä työn vastaanottamisen perusteella.

Liikkuvuusavustuksen myöntämisen edellytyksenä on lisäksi, että henkilön päivittäisen työhön tai koulutukseen liittyvän matkan kesto työn tai koulutuksen alkaessa ylittää keskimäärin kolme tuntia ja osa-aikatyössä keskimäärin kaksi tuntia tai henkilö muuttaa vastaavalta etäisyydeltä työn tai siihen liittyvän koulutuksen takia.

Liikkuvuusavustus on peruspäivärahan suuruinen. Liikkuvuusavustus maksetaan korotettuna, jos työpaikka tai koulutuksen järjestämispaikka sijaitsee yli 200 kilometrin etäisyydellä henkilön tosiasiallisesta asuinpaikasta taikka työn tai siihen liittyvän koulutuksen takia tehtyä muuttoa edeltävästä tosiasiallisesta asuinpaikasta. Liikkuvuusavustuksen korotusosa vastaa peruspäivärahan korotusosaa.

Liikkuvuusavustusta maksetaan enintään viideltä päivältä kalenteriviikossa:

- 1) 30 päivän ajan työn tai koulutuksen alkamisesta, kun henkilö ottaa vastaan vähintään kaksi kuukautta kestävästä työstä tai aloittaa tällaiseen työhön liittyvän koulutuksen;
- 2) 45 päivän ajan työn tai koulutuksen alkamisesta, kun henkilö ottaa vastaan vähintään kolme kuukautta kestävästä työstä tai aloittaa tällaiseen työhön liittyvän koulutuksen; tai
- 3) 60 päivän ajan työn tai koulutuksen alkamisesta, kun henkilö ottaa vastaan vähintään neljä kuukautta kestävästä työstä tai tällaiseen työhön liittyvää koulutuksen.

Liikkuvuusavustusta maksetaan enintään työsuhteen päättymiseen tai työhön liittyvän koulutuksen keskeyttämiseen asti.

Liikkuvuusavustuksen saajia oli ansiopäivärahassa vuonna 2023 yhteensä noin 1 800 henkilöä. Näistä noin 1 100 henkilölle maksettiin korotusosaa yhteensä noin 0,22 miljoonaa euroa. Kansaneläkelaitoksen maksamaa liikkuvuusavustusta sai noin 650 henkilöä, joista noin 300 sai korotusosaa yhteensä noin 0,06 miljoonaa euroa.

2.3 Osittainen työmarkkinatuki

Työmarkkinatukeen on oikeus työttömällä, joka ei täytä palkansaajan tai yrittäjän työssäoloehtoa taikka joka on saanut perus- tai ansiopäivärahaa enimmäisajan ja joka on taloudellisen tuen tarpeessa (tarveharkinta).

Työmarkkinatuki on kestoaltaan rajoittamaton.

2.3.1 Työmarkkinatuen tarveharkinta

Työmarkkinatuen tarveharkinnassa otetaan lähtökohtaisesti huomioon työmarkkinatuen saajan omat tulot kokonaisuudessaan. Työn perusteella saatu ansiotulo otetaan kuitenkin sovitellun työttömyysetuuden määrässä huomioon. Tarveharkintaa ei sovelleta työllistymistä edistävään palveluun osallistumisen ajalta eikä sellaiselle 55 vuotta täyttäneelle henkilölle maksettavaan työmarkkinatukeen, joka on työttömäksi joutuessaan täyttänyt työssäoloehdon.

Työmarkkinatuen tarveharkinnassa huomioon otettavista tuloista säädetään työttömyysturvalain 7 luvun 6 §:ssä sekä työttömyysetuutta määrittäessä huomioon otettavasta tulosta annetun valtioneuvoston asetuksen (1332/2002) 3 luvussa. Työmarkkinatuen tarveharkinnassa huomioon otettavat tulot arvioidaan sen mukaan, kuinka paljon niitä työttömyysaikana tulee jatkuvasti olemaan eli satunnaiset ja kertaluonteiset tulot eivät vaikuta työmarkkinatuen määrään. Tarveharkinnassa otetaan huomioon myös sellaiset tulot, jotka vaikuttavat henkilön tulotasoon työttömyysaikana, vaikka tulot on saatu muuna kuin työttömyysaikana. Vuosittain tai muutoin toistuva tuloerä jaetaan tuloksi koko vuodelle tai muulle tulokaudelle. Ennen tarveharkintaa työmarkkinatukeen vaikuttavasta tulosta vähennetään tulon hankkimisesta ja säilyttämisestä aiheutuneet menot.

Tarveharkinnassa huomioitavia tulolajeja ovat esimerkiksi omaishoidon tuesta annetun lain (937/2005) omaishoitajan hoitopalkkio, perhehoitolain (263/2015) perhehoitajan hoitopalkkio sekä pääomatulot.

Tarveharkinnassa huomioon otettava tulo vaikuttaa työmarkkinatuen määrään eri tavalla riippuen siitä, onko työmarkkinatuen saaja huoltovelvollinen vai perheen henkilö. Huoltovelvollisen henkilön täydestä työmarkkinatuesta vähennetään 50 prosenttia 1 044,00 euron tulorajan ylittävistä tuloista. Tulorajaa korotetaan 130 eurolla kuukaudessa jokaista huollettavaa lasta kohden. Perheettömän henkilön täydestä työmarkkinatuesta vähennetään 75 prosenttia 311,00 euron tulorajan ylittävistä tuloista. Mainitut euromäärät ovat vuoden 2010 tasossa. Tasosta säädetään valtioneuvoston asetuksessa (957/2010) työmarkkinatuen tarveharkinnassa sovellettavien euromäärien tarkistamisesta.

2.3.2 Osittaisen työmarkkinatuen määrä

Työmarkkinatuki maksetaan määrältään alennettuna osittaisena työmarkkinatukena, jos henkilö asuu vanhempiensa taloudessa eikä hän ole täyttänyt työttömyyspäivärahan työssäoloehtoa.

Hallituksen esityksessä HE 235/1993 eduskunnalle työmarkkinatukea koskevaksi lainsäädännöksi sekä laiksi työttömyysturvalain muuttamisesta ehdotettiin, että vanhempiensa luona asuville ensimmäistä kertaa työmarkkinoille tuleville maksettaisiin osittainen työmarkkinatuki. Hallituksen esityksen HE 235/1993 perusteluiden mukaan työmarkkinatuen osittaminen näissä tapauksissa on perusteltua, koska työmarkkinatuki on lähtökohtaisesti vähimmäistoimeentulon turvaava etuus. Tällöin tuen tarpeeseen vaikuttavat erityisesti todelliset elinkustannukset. Nämä kustannukset ovat vanhempiensa luona asuvalla henkilöllä säännönmukaisesti pienemmät kuin omassa taloudessaan asuvalla henkilöllä, todetaan hallituksen esityksessä HE 235/1993.

Osittainen työmarkkinatuki on 50 prosenttia henkilölle hänen omien tulojensa perusteella muutoin maksettavasta työmarkkinatuesta. Osittaisen työmarkkinatuen maksamiselle ei ole säädetty ikään perustuvaa rajoitusta. Osittaista työmarkkinatukea maksetaan myös siinä tapauksessa, että vanhempiensa taloudessa asuva tuenhakija ei esitä selvitystä vanhempiensa tuloista.

Työmarkkinatuki maksetaan täysimääräisenä ajalta, jona vanhempiensa taloudessa asuva henkilö osallistuu työllistymistä edistävään palveluun. Mikäli vanhempien tulot jäävät alle työttömyysturvalaissa säädetyn tulorajan, työmarkkinatuki maksetaan myös tässä tilanteessa täysimääräisenä.

Vanhempien tuloina otetaan huomioon vastaavat tulot kuin työmarkkinatuen tarveharkinnassa huomioitavat tulot. Jos vanhempien yhteenlasketut tulot ylittävät 1 781 euroa kuukaudessa, henkilön täysimääräisestä työmarkkinatuesta vähennetään 50 % tulorajan ylittävistä tuloista. Jokainen vanhempien huollettavana oleva samassa taloudessa asuva alaikäinen lapsi nostaa tulorajaa 106 eurolla kuukaudessa. Vanhempien tulojen perusteella vähennettynä työmarkkinatukena maksetaan kuitenkin aina vähintään 50 prosenttia siitä työmarkkinatuen määrästä, johon henkilöllä muuten olisi omien tulojensa perusteella oikeus.

Taulukko 2. Vanhempien tulojen vaikutus työmarkkinatuen määrään vuonna 2024.

Vanhempien perhetilanne	Täysimääräinen työmarkkinatuki voidaan	Vanhempien yhteenlasketut tulot, joiden
--------------------------------	---	--

	maksaa, jos vanhempien tulot ovat enintään:	ylityttyä maksetaan 50 % työmarkkinatuesta
Ei huollettavia lapsia	1 781 e/kk	2 581 e/kk
1 lapsi	1 887 e/kk	2 687 e/kk
2 lasta	1 993 e/kk	2 793 e/kk
3 lasta	2 099 e/kk	2 899 e/kk

Jos vanhempiensa taloudessa asuva henkilö kykenee luotettavasti osoittamaan, etteivät vanhemmat tosiasiallisesti häntä taloudellisesti tue, työmarkkinatuki on maksettava täysimääräisenä, vaikka vanhempien tulot ylittävät säädetyn tulorajan.

Täysimääräisen työmarkkinatuen määrä vuonna 2024 on 37,21 euroa päivässä ja kuukausitasolla noin 800 euroa. Osittaisen työmarkkinatuen määrä vuonna 2024 on vähintään 18,61 euroa päivässä ja kuukausitasolla noin 400 euroa, jos henkilöllä muutoin olisi oikeus täysimääräiseen työmarkkinatukeen.

Täysi-ikäinen lapsi ei ole samaa toimeentulotukiperhettä vanhempiensa kanssa, vaikka hän asuisi samassa asunnossa. Täysi-ikäiselle lapselle, joka asuu vanhempiensa luona, tehdään oma laskelma toimeentulotuesta. Verrataan vuonna 2024 osittaisen työmarkkinatuen mainittua vähimmäismäärää toimeentulotuen perusosaan ja myös opintorahaan. Vuonna 2024 toimeentulotuen perusosa kuukautta kohti on yksin asuvalla henkilöllä 587,71 euroa ja vanhempiensa luona asuvalla 18 vuotta täyttäneellä henkilöllä 73 prosenttia mainitusta perusosasta eli 429,03 euroa. Itsenäisesti asuvan 18 vuotta täyttäneen opintoraha on 279,38 euroa kuukaudessa.

2.4 Työttömyysetuuksien rahoitus

Työttömyysturvalain 14 luvun 3 a §:n mukaan työmarkkinatukeen maksettava korotusosa rahoitetaan valtion varoista. Saman luvun 3 b §:n 3 momentin mukaan peruspäivärahan korotusosa rahoitetaan palkansaajan työttömyysvakuutusmaksun tuotoilla ja valtion varoista. Työttömyysetuuksien rahoituksesta annetun lain 4 §:n mukaan ansiopäivärahan korotettu ansio-osa rahoitetaan Työllisyysrahaston osuudella eli työttömyysvakuutusmaksun tuotoilla.

Liikkuvuusavustus ja siihen liittyvät korotukset rahoitetaan valtion varoista.

Työmarkkinatuki rahoitetaan 1.1.2025 alkaen valtion varoista yhteensä 100 työttömyysetuuden maksupäivän ajalta, jonka jälkeen myös työmarkkinatuen saajan kotikunta alkaa rahoittaa työmarkkinatukea. Työttömyysturvalaissa säädetään maahanmuuttajille maksettavan työmarkkinatuen rahoitusta koskevasta poikkeuksesta, jonka perusteella työmarkkinatuki rahoitetaan valtion varoista tietyn ajan ensimmäisestä kotikuntamerkinnästä lukien. Tämän poikkeuksen huomioimiseksi työmarkkinatuen kunnan rahoitusosuuden perinnässä Kansaneläkelaitoksella on 1.1.2025 alkaen oikeus saada työvoimaviranomaiselta tiedot työmarkkinatuen saajan oleskeluluvan perusteesta ja ensimmäisestä kotikuntamerkinnästä.

2.5 Nykytilan arviointi

2.5.1 Aktiiviajan korotusosat

Finanssivalvonnan ja Kansaneläkelaitoksen rekisteritietojen mukaan korotusosia maksettiin vuonna 2023 ansioturvassa 26 149 henkilölle yhteensä noin 11,7 miljoonaa euroa,

peruspäivärahassa 10 893 henkilölle noin 3,8 miljoonaa euroa ja työmarkkinatuessa 50 183 henkilölle noin 20,2 miljoonaa euroa.

Ansiopäivärahan korotusosan saajat jakautuivat sukupuolittain lähes tasan vuonna 2023. Keskimääräinen korotusosa oli 7,80 e/pv, miehillä 8,63 e/pv ja naisilla 7,05 e/pv. Peruspäivärahan korotusosia saaneista miehiä oli 52 prosenttia ja naisia 48 prosenttia. Työmarkkinatuen osalta taas miehiä oli 47 prosenttia ja naisia 53 prosenttia.

Taulukossa 3 on esitetty korotusosien saajat ja maksetut korotusosat etuuksittain ja ikäryhmittäin. Työmarkkinatuessa ja peruspäivärahassa saajien ikäjakauma painottuu nuorempiin, kun taas ansiopäivärahassa alle 30-vuotiaita on vähemmän.

Taulukko 3. Korotusosien saajat ja maksetut korotusosat ikäryhmittäin ja etuuksittain. Lähde Finanssivalvonta, Kela

Ikäluokka	Ansiopäiväraha		Peruspäiväraha		Työmarkkinatuki	
	Saajat	Eurot	Saajat	Eurot	Saajat	Eurot
Yhteensä	26 149	11 667 268	10 893	3 819 961	50 183	20 166 530
–19	6	1 227	79	10 891	2 156	750 710
20–24	749	236 834	1 284	392 497	7 798	2 940 993
25–29	2 420	1 034 504	2 172	773 986	8 322	3 463 014
30–34	3 621	1 694 119	1 943	691 060	7 831	3 337 070
35–39	3 741	1 821 859	1 517	576 336	6 772	2 890 489
40–44	3 391	1 683 697	1 229	462 624	5 283	2 201 594
45–49	2 963	1 422 253	923	325 329	4 060	1 645 969
50–54	2 727	1 215 054	688	230 190	3 304	1 274 566
55–59	3 102	1 269 058	608	207 224	3 270	1 166 848
60–	3 429	1 288 664	450	149 823	1 387	495 277

Taulukossa 4 on esitetty korotusosien saajat maakunnittain ja etuuksittain. Lukumäärällisesti eniten saajia on Uudellamaalla. Väestön määrään suhteutettuna saajia on paljon kaikkien etuuksien osalta Keski-Suomessa sekä Etelä- ja Pohjois-Karjalassa. Ansioturvan osalta saajien väestöosuus on korkea myös Lapissa ja Pohjois-Savossa, peruspäivärahassa Pohjois-Savossa ja työmarkkinatuessa Kymenlaaksossa ja Kainuussa. Väestöosuudet ovat puolestaan matalimpia ansioturvassa Uudellamaalla, peruspäivärahassa Pohjois-Pohjanmaalla ja Kanta-Hämeessä ja työmarkkinatuessa Etelä-, Keski- ja Pohjois-Pohjanmaalla sekä Kanta-Hämeessä.

Taulukko 4. Korotusosien saajat ja maksetut korotusosat ikäryhmittäin ja etuuksittain. Lähde Finanssivalvonta, Kela

Maakunta	Ansiopäiväraha		Peruspäiväraha		Työmarkkinatuki	
	Saajat	Eurot	Saajat	Eurot	Saajat	Eurot
Ahvenanmaa	55	30 378				
Etelä-Karjala	1 275	359 862	335	104 289	1 496	550 921
Etelä-Pohjanmaa	999	396 671	376	139 724	1 285	496 896
Etelä-Savo	819	273 653	261	93 413	1 089	419 056
Kainuu	426	148 428	178	54 996	754	320 972
Kanta-Häme	763	347 914	281	98 314	1 275	513 261
Keski-Pohjanmaa	420	169 063	152	49 572	509	169 620

Maakunta	Ansiopäiväraha		Peruspäiväraha		Työmarkkinatuki	
	Saajat	Eurot	Saajat	Eurot	Saajat	Eurot
Keski-Suomi	2 073	724 897	641	191 807	3 007	1 113 779
Kymenlaakso	1 089	379 443	340	107 586	1 725	611 600
Lappi	1 427	443 801	380	82 842	1 540	519 511
Pirkanmaa	2 301	1 059 610	985	374 453	4 503	1 869 184
Pohjanmaa	732	271 259	393	132 743	1 435	586 287
Pohjois-Karjala	1 232	498 013	394	130 518	1 747	669 706
Pohjois-Pohjanmaa	1 979	971 238	611	230 191	3 273	1 291 384
Pohjois-Savo	1 784	643 235	650	203 123	2 124	731 179
Päijät-Häme	882	377 619	409	146 661	1 958	734 103
Satakunta	1 233	521 307	389	141 496	1 784	675 793
Uusimaa	5 593	2 958 879	3 083	1 172 763	16 477	7 131 313
Varsinais-Suomi	2 556	1 066 821	973	346 116	4 111	1 732 883
Ulkomaa/ tuntematon	52	25 177	62	19 354	91	29 083
Yhteensä	26 149	11 667 268	10 893	3 819 961	50 183	20 166 530

Työllistymistä edistävät palvelut, joiden ajalta maksetaan yleisimmin korotusosia, vaihtelevat etuuksittain. Ansioturvan saajilla työttömyysetuudella tuettu omaehtoinen opiskelu on yleisin työllistymistä edistävä palvelu ja perusturvan saajilla puolestaan työvoimakoulutus. Kuntouttavan työtoiminnan piirissä olevista suurin osa on työmarkkinatuen saajia.

Taulukko 5. Korotusosien saajat ja maksetut korotusosat palveluittain ja etuuksittain. Lähde Finanssivalvonta, Kela

Palvelu	Ansiopäiväraha		Peruspäiväraha		Työmarkkinatuki	
	Saajat	Eurot	Saajat	Eurot	Saajat	Eurot
Yhteensä	26 149	11 667 268	*	3 819 961	*	20 166 530
Omaehtoinen opiskelu	13 152	6 739 757	2 195	979 019	10 430	4 879 639
Työvoimakoulutus	4 492	3 066 033	5 011	1 820 575	20 028	8 276 218
Kokeilu	2 657	1 025 211	1 950	585 216	9 881	2 782 433
Valmennus	5 043	481 187	1 592	79 876	4 246	243 022
Kuntouttava työtoiminta	805	355 081	813	345 971	9 348	3 929 448
Muut/tuntematon			156	9 305	919	55 770

*Peruspäivärahan ja työmarkkinatuen luvuissa sama henkilö voi esiintyä useassa palvelussa saman vuoden aikana eivätkä luvut ole yhteenlaskettavissa.

Korotusosien tavoitteena on osaltaan taloudellisesti kannustaa työnhakijoita hakeutumaan työllistymistä edistäviin palveluihin. Se, että muutoinkin lähtökohtaisesti velvoittaviin julkisiin työvoimapalveluihin osallistumisesta maksetaan työttömän etuutta parempaa etuutta, on kansainvälisesti tarkasteltuna harvinaista. Vaikka palvelut ovatkin velvoittavia, perustuu palveluihin osallistuminen tavallisesti työvoimaviranomaisen ja työnhakijan työllistymissuunnitelmassa sovittuun. Työnhakijan omalla aktiivisuudella on myös merkitystä palveluihin osallistumisen kannalta. Työttömyysturvan aktiiviajan korotusosien vaikutuksesta työnhakijoiden kannustimiin ei ole julkaista kotimaista- tai ulkomaista tutkimusta, joten niiden vaikuttavuutta on vaikea arvioida. On kuitenkin todennäköistä, että korotusosilla on jonkinlainen vaikutus työnhakijoiden osallistumisaktiivisuuteen.

2.5.2 Liikkuvuusavustus

Liikkuvuusavustuksen saajia oli ansiopäivärahassa vuonna 2023 yhteensä 1 826 henkilöä, joista 982 (54 %) miehiä ja 844 (46 %) naisia. Etuutta maksettiin yhteensä 2,9 miljoonaa euroa noin 68 000 päivältä. Saajista noin 1100 henkilölle maksettiin korotusosaa yhteensä noin 0,22 miljoonaa euroa.

Kansaneläkelaitoksen maksamaa liikkuvuusavustusta sai 656 henkilöä, joista 383 (58 %) miehiä ja 273 (42 %) naisia. Etuutta maksettiin yhteensä 1,0 miljoonaa euroa noin 23 000 päivältä. Saajista noin 300 sai korotusosaa yhteensä noin 0,06 miljoonaa euroa.

Taulukossa 6 on esitetty liikkuvuusavustuksen saajat maakunnittain. Saajia on lukumäärällisesti eniten Uudellamaalla, mutta väestöön suhteutettuna saajien osuus on suurin Lapissa ja Kainuussa.

Taulukko 6. Liikkuvuusavustuksen saajat maakunnittain vuonna 2023. Lähde: Kelasto

Alue	Ansiopäiväraha		Perusturva	
	Saajat	Eurot	Saajat	Eurot
Etelä-Karjala	55	86 248	13	21 333
Etelä-Pohjanmaa	55	92 293	14	23 756
Etelä-Savo	53	80 692	22	30 379
Kainuu	49	78 216	22	35 494
Kanta-Häme	35	49 279	15	18 228
Keski-Pohjanmaa	18	27 299	<10	3 471
Keski-Suomi	116	192 102	29	47 972
Kymenlaakso	39	46 702	10	14 221
Lappi	267	435 924	72	111 903
Pirkanmaa	181	284 057	62	94 331
Pohjanmaa	15	25 515	18	24 253
Pohjois-Karjala	70	114 048	28	40 224
Pohjois-Pohjanmaa	200	314 814	65	97 209
Pohjois-Savo	104	169 208	34	51 125
Päijät-Häme	50	76 727	21	25 502
Satakunta	56	91 447	14	13 279
Ulkomaa ja tuntematon	<10	15 504	10	15 911
Uusimaa	312	461 001	175	258 370
Varsinais-Suomi	142	230 584	30	38 250

Liikkuvuusavustuksen odotettu vaikuttavuus syntyy siitä, että avustus tuo taloudellisen kannusteen vastaanottaa työtä oman työssäkäyntialueen ulkopuolelta. Avustus korvaa työmatkasta tai muutosta aiheutuvia kuluja ja rohkaisee siten työnhakijaa ottamaan työtä vastaan pidemmän matkan päästä. Tämän on tarkoitus parantaa työvoiman kysynnän ja tarjonnan alueellista kohtaantoa.

Tutkimuksen mukaan voimakkaita subventioita liikkumiseen ei pidetä perusteltuina. Tutkimuksessa ei havaittu työvoiman alueellisessa liikkuvuudessa ilmiselviä pullonkauloja, joita voitaisiin helposti hoitaa yleisillä liikkuvuuden lisäämiseen tähtäävillä toimilla. Työttömyyden hoitoon alueellisen liikkuvuuden yleinen lisääminen nähdään yksittäisenä toimena varsin tehottomana välineenä ja taloudellisten kannusteiden vaikutus liikkuvuuteen pienenä. Tutkimuksissa on havaittu myös liikkuvuusavustuksen niin kutsuttu vuotovaikutus eli liikkuvuusavustuksella tuetaan toimintaa, joka tapahtuisi ilman tukeakin.²³

2.5.3 Osittainen työmarkkinatuki

Kansaneläkelaitokselta saatujen tietojen mukaan vuonna 2023 osittaista työmarkkinatukea on maksettu noin 10 400 eri henkilölle ja keskimäärin kuukaudessa noin 3 500 eri henkilölle. Saajista miehiä oli 7 559 (73 %) ja naisia 2 854 (27 %). Osittaista työmarkkinatukea maksettiin noin 0,9 miljoonalta päivältä yhteensä 16,8 miljoonaa euroa vuonna 2023. Keskimääräinen maksettu osittainen työmarkkinatuki vuonna 2023 oli 18,60 euroa päivässä. Suurin osa tuesta maksettiin miniminä joko vanhempien tulojen takia tai sen vuoksi, että vanhempien tuloja ei ole esitetty. Vain kahdeksan prosentissa korvatuista päivistä tuki oli minimiä suurempi.

Taulukossa 7 on esitetty osittaisen työmarkkinatuen saajat ikäryhmittäin. Saajista 93 prosenttia on alle 30-vuotiaita. Neljäkymmentä vuotta täyttäneitä saajia on yksi prosentti.

Taulukko 7. Osittaisen työmarkkinatuen saajat, korvatut päivät, maksetut etuudet ja keskietuudet ikäryhmittäin vuonna 2023. Lähde: Kela

Ikäryhmä	Saajat	Päivät	Eurot	€/päivä
15–19	3 457	197 169	3 592 750	18,22
20–24	4 974	457 465	429 910	18,43
25–29	1 297	150 714	2 841 290	18,85
30–34	463	66 562	1 306 502	19,63
35–39	151	23 290	454 980	19,54
40–44	55	7 566	158 007	20,88
45–59	16	2 416	49 263	20,39

Taulukossa 8 on esitetty osittaisen työmarkkinatuen saajat maakunnittain. Lukumäärällisesti eniten saajia on Uudellamaalla, mutta väestöön suhteutettuna saajia on eniten Etelä-Karjalassa,

² Alasalmi Juho, Henna Busk., Veera Holappa, Janne Huovari, Valtteri Härmälä, Ossi Kotavaara, Olli Lehtonen, Toivo Muilu, Jarmo Rusanen ja Hilikka Vihinen (2020). Työn ja työvoiman alueellinen liikkuvuus ja monipaikkainen väestö. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2020:12.

³ Nyman Juho & Valtakasi Mikko (2022). Selvitys liikkuvuusavustuksen vaikuttavuudesta ja kehittämistarpeista. Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus ja muistioita 2022:10.

Kainuussa, Keski-Suomessa, Kymenlaaksossa ja Pohjois-Pohjanmaalla. Väestöosuudeltaan vähiten saajia on Uudellamaalla ja Pohjanmaalla.

Taulukko 8. Osittaisen työmarkkinatuen saajat maakunnittain vuonna 2023. Lähde: Kela

Maakunta	Saajat
Etelä-Karjala	327
Etelä-Pohjanmaa	367
Etelä-Savo	267
Kainuu	179
Kanta-Häme	303
Keski-Pohjanmaa	147
Keski-Suomi	715
Kymenlaakso	463
Lappi	304
Pirkanmaa	945
Pohjanmaa	260
Pohjois-Karjala	389
Pohjois-Pohjanmaa	1 053
Pohjois-Savo	428
Päijät-Häme	370
Satakunta	480
Ulkomaa ja tuntematon	15
Uusimaa	2 565
Varsinais-Suomi	836

Osittaisen työmarkkinatuen saajista lähes puolella maksupäiväkertymä on korkeintaan sata päivää vuonna 2023 (Taulukko 9). Tälle ryhmälle on maksettu etuusmenosta kuitenkin vain neljännes. Saajista 12 prosentilla maksupäiväkertymä on yli 700 päivää. Tämän ryhmän osuus vuoden 2023 etuusmenosta on reilu viidennes.

Taulukko 9. Osittaisen työmarkkinatuen saajat, korvatut päivät ja maksetut etuudet maksupäiväkertymän mukaan vuonna 2023. Maksupäiväkertymä saajan vuoden viimeisen maksujakson mukainen. Lähde: Kela

Maksupäiväkertymäluokka	Saajat	Päivät	Eurot
1–100	5 112	237 857	4 395 135
101–200	1 714	174 472	3 189 469
201–300	858	108 633	1 984 090
301–400	625	85 954	1 578 329
401–700	884	116 535	2 183 633
701–	1 220	181 731	3 502 045

Vuonna 2023 osittaisen työmarkkinatuen saajista tai heidän vanhemmistaan noin 10 prosenttia sai yleistä asumistukea ja noin 11 prosenttia osittaista tukea saavien kotitalouksista oli perustoimeentulotuen piirissä.

Kansaneläkelaitokselta saatujen tietojen mukaan vuonna 2023 osittaisen työmarkkinatuen saajista arviolta 23 prosenttia on ilmoittanut vanhempien tulot. Näistä vanhempien tuloista ilmoittaneista saajista arviolta 75 prosenttia on saanut osittaisen työmarkkinatuen vähimmäismääräisenä, koska ilmoitetut vanhempien tulot ovat olleet niin suuret, että tukea on vähennetty maksimimäärä 50 prosenttia.

Kansaneläkelaitoksen etuusrekisteriin ei ole eritelty työmarkkinatuen tarveharkinnan tulojen eikä osittaisen työmarkkinatuen perusteena olevien vanhempien tulojen osalta tulolajeja eikä tämän vuoksi ole saatavissa tarkkaa tietoa tuloina huomioiduista omaishoidon hoitopalkkioista tai perhehoidon hoitopalkkioista. Osittaista työmarkkinatukea saavien henkilöiden vanhemmista arviolta 300 henkilöä on saanut omaishoitajan palkkiota Kansaneläkelaitokselta saatujen tietojen mukaan. Valmistelun aikana on arvioitu, että perhehoitajan palkkiota saa nykyisin noin 135 vanhempaa, joilla on samassa taloudessa asuva osittaista työmarkkinatukea saava lapsi.

Omaishoidon tuesta annetussa laissa omaishoidolla tarkoitetaan vanhuksen, vammaisen tai sairaan henkilön hoidon ja huolenpidon järjestämistä kotioloissa omaisen tai muun hoidettavalle läheisen henkilön avulla. Omaishoitajalla tarkoitetaan mainitussa laissa hoidettavan omaista tai muuta hoidettavalle läheistä henkilöä, joka on tehnyt omaishoitosopimuksen. Kun osittaisen työmarkkinatuen hakijan vanhempi saa omaishoidon hoitopalkkiota, kyse voi olla siitä, että hoidettava henkilö asuu samassa taloudessa tai muussa taloudessa taikka siitä, että hoidettava henkilö on osittaista työmarkkinatukea hakeva henkilö itse. Tietoa siitä, millaisessa omaishoitotilanteessa osittaisen työmarkkinatuen hakijan vanhempi saa hoitopalkkiota, ei ole.

Perhehoitolain mukaan perhehoito on hoidon tai muun osa- tai ympärivuorokautisen huolenpidon järjestämistä perhehoitajan yksityiskodissa tai hoidettavan kotona. Hyvinvointialue tekee toimeksiantosopimuksen perhehoitajan kanssa tai sopimuksen perhehoidon järjestämisestä yksityisen perhehoidon tuottajan kanssa. Tietoa ei ole siitä, onko osittaisen työmarkkinatuen hakijan vanhempi tehnyt perhehoidosta toimeksiantosopimuksen ansaintatarkoituksessa vai ei.

2.5.4 Työmarkkinatuen rahoitus

Toimeenpanon valmistelussa koskien maahanmuuttajille maksettavan työmarkkinatuen rahoitusta koskevaa poikkeusta (kohta 2.4) on käynyt ilmi, että Kansaneläkelaitos saa poikkeuksen toimeenpanemiseksi tarvittavat tiedot työmarkkinatuen saajan oleskeluluvan perusteesta ja ensimmäisestä kotikuntamerkinnästä Maahanmuuttovirastolta ja Digi- ja väestötietovirastolta. Kansaneläkelaitoksen oikeus tietojen saamiseen perustuu voimassa olevaan työttömyysturvalain 13 luvun 1 §:n 1 momenttiin, jonka perusteella Kansaneläkelaitoksella on oikeus saada salassapitosäännösten ja muiden tiedon saantia koskevien rajoitusten estämättä maksutta käsiteltävänä olevan asian ratkaisemista tai muuten tämän lain tai Suomea sitovassa sosiaaliturvasopimuksessa tai sosiaaliturvaa koskevassa muussa kansainvälisessä säädöksessä säädettyjen tehtävien toimeenpanemista varten välttämättömät tiedot muun muassa valtion, hyvinvointialueen ja kunnan viranomaiselta sekä muulta julkisoikeudelliselta yhteisöltä. Tämän vuoksi Kansaneläkelaitos ei jatkossakaan tarvitsisi mainittuja tietoja työvoimaviranomaiselta eikä Kansaneläkelaitoksen oikeudesta saada näitä tietoja työvoimaviranomaiselta olisi tarpeen säätää työttömyysturvalaissa.

3 Tavoitteet

Hallitus toteuttaa perusturvan uudistuksen, joka parantaa työnteon kannattavuutta, sujuvoittaa sosiaaliturvaa ja yksinkertaistaa etuuksia sosiaaliturvakomitean välimietinnön tekemät

suositukset ja selvitykset huomioiden. Uudistuksen tavoitteena on aikaansaada yksi yleistuki. Yhteen perusturvaetuuteen siirrytään vaiheittain tukien määräytymisperusteita yhdistämällä. Työttömyysturvan aktiiviajan korotusosien poistaminen toteuttaa hallitusohjelman kirjausta, jonka mukaan työmarkkinatuen, peruspäivärahan, sairauspäivärahan, Kelan kuntoutusrahan ja vanhempainpäivärahojen vähimmäistaso yhtenäistetään ja lapsikorotukset, korotusosat sekä suojaosat poistetaan.

Esityksellä tavoitellaan lisäksi julkisen talouden vahvistamista noin 26 miljoonalla eurolla.

4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset

4.1 Keskeiset ehdotukset

Esityksessä ehdotetaan, että työllistymistä edistävien palvelujen ajalta maksettavasta peruspäivärahan ja työmarkkinatuen korotusosasta ja ansiopäivärahan korotetusta ansio-osasta luovutaan. Työllistymistä edistävien palvelujen ajalta maksettaisiin samansuuruisia työttömyysetuutta kuin työttömänä ollessa. Lisäksi muiden työllistymistä edistävien palveluiden kuin työttömyysetuudella tuetun omaehtoisen opiskelun osallistumispäiviltä maksettaisiin edelleen kulukorvausta. Työttömyysetuuksien rahoituksesta annettua lakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että rahoitussäännöksissä huomioitaisiin työttömyysturvalaissa säädettyjen korotusosien poistuminen.

Esityksessä ehdotetaan lisäksi, ettei liikkuvuusavustusta voitaisi maksaa enää työttömyysturvalain 6 luvun 1 §:n 2 momentissa tarkoitettulla tavalla korotettuna, jos työpaikka tai koulutuksen järjestämispaikka sijaitsee yli 200 kilometrin etäisyydellä henkilön tosiasiallisesta asuinpaikasta taikka työn tai siihen liittyvän koulutuksen takia tehtyä muuttoa edeltävästä tosiasiallisesta asuinpaikasta. Liikkuvuusavustus olisi jatkossa aina peruspäivärahan suuruinen.

Osittaisen työmarkkinatuen määrää esitetään muutettavaksi siten, että osittaisen työmarkkinatuen vähimmäismäärä olisi nykyisen 50 prosentin sijasta 35 prosenttia tuen hakijalle muutoin maksettavasta työmarkkinatuesta. Lisäksi esitetään muutosta työmarkkinatuen hakijan vanhempien, joiden taloudessa hän asuu, tuloina huomioitaviin tuloihin. Työmarkkinatuen hakijan vanhempien, joiden taloudessa hän asuu, tuloina ei otettaisi huomioon omaishoidon tuesta annetussa laissa tarkoitettua omaishoitajan hoitopalkkiota eikä perhehoitolaissa tarkoitettua perhehoitajan hoitopalkkiota, jos toimeksiantosopimusta perhehoidosta ei ole tehty ansaintatarkoituksessa.

Esityksessä ehdotetaan kumottavaksi työttömyysturvalain 13 luvun 1 §:n 2 momentin 3 kohta, joka koskee Kansaneläkelaitoksen oikeutta saada tietoja työmarkkinatuen saajan oleskeluluvan perusteesta ja ensimmäisestä kotikuntamerkinnästä työvoimaviranomaiselta. Mainittu työttömyysturvalain 1.1.2025 voimaan tuleva säännös on tarpeeton, koska Kansaneläkelaitoksella on oikeus saada työttömyysturvalain 13 luvun 1 §:n 1 momentin nojalla nämä tiedot Maahanmuuttovirastolta ja Digi- ja väestötietovirastolta.

Lisäksi esityksessä ehdotetaan tehtäväksi eräitä teknisluonteisia muutoksia. Näitä olisivat lapsikorotukseen liittyvien viittausten poistaminen työttömyysturvalaista. Lapsikorotukset ovat poistuneet 1.4.2024 alkaen. Lisäksi työttömyysturvalain 5 luvun 11 §:ää muutettaisiin 1.1.2025 alkaen vastaamaan työssäoloehtoon aiemmin tehtyjä muutoksia. Pykälässä säädetään työttömyyspäivärahan maksamisen edellytyksestä henkilölle, joka on saanut työttömyyspäivärahaa sosiaaliturva-asetuksen tai perusasetuksen mukaisesti aikana, jona hän on hakenut työtä toisesta jäsenvaltiosta, ja joka ei ole kolmen kuukauden kuluessa siitä, kun hän

lähti maasta, palannut työnhakijaksi Suomeen. Pykälää on muutettu lailla 1300/2023 siten, että neljän viikon työssäolon sijasta työttömyyspäivärahan maksaminen uudelleen edellyttäisi työssäoloehtokuukauden kerryttämistä. Ilman nyt ehdotettavaa muutosta pykälä korvautuu 1.1.2025 alkaen vanhassa muodossaan.

4.2 Pääasialliset vaikutukset

4.2.1 Taloudelliset vaikutukset

Sosiaali- ja terveysministeriö on valmistellut arviointia valtion vuoden 2025 talousarvioesityksen yhteydessä budjettilakiesityksinä esiteltävien sosiaaliturvaa sekä sosiaali- ja terveyspalveluja koskevia lakimuutosten yhteisvaikutuksista mukaan lukien perus- ja ihmisoikeusnäkökulma. Arviointi julkaistaan samaan aikaan budjettilakien antamisen kanssa ja se on käytettävissä hallituksen esityksiin sisältyvien vaikutusarviointien täydentäjänä eduskuntakäsittelyssä.

4.2.1.1 Vaikutukset kotitalouksien asemaan

Korotusosien poistuminen vaikuttaa työttömän tulotasoon palveluiden ajalta. Peruspäiväraha ja työmarkkinatuki ovat 37,21 euroa päivässä, joka tekee kuukaudessa keskimäärin 800 euroa. Peruspäivärahassa ja työmarkkinatuessa korotusosa palveluiden ajalta on 5,29 euroa päivässä, joka tekee kuukaudessa keskimäärin 113,74 euroa. Ansioturvassa korotetun ansio-osan suuruus riippuu henkilön tuloista, joiden mukaan ansiopäiväraha määritellään. Taulukossa 10 on kuvattu ansiopäivärahan ja korotetun ansiopäivärahan suuruuksia päivä- ja kuukausitasolla.

Taulukko 10. Ansiopäivärahan ja korotetun ansiopäivärahan suuruudet eri tulotasolla

Bruttopalkka €/kk	Ansiopäiväraha / pv	Ansiopäiväraha korotettuna / pv	Ansiopäiväraha / kk	Ansiopäiväraha korotettuna / kk	Ero tulos
1 000	40,29	42,50	866,16	913,75	47,59
1 500	50,68	53,67	1 089,63	1 153,99	64,36
2 000	60,75	65,98	1 306,17	1 418,65	112,48
2 500	70,82	78,29	1 522,71	1 683,31	160,60
3 000	80,90	90,60	1 739,25	1 947,97	207,75
3 500	90,97	102,91	1 955,79	2 212,63	256,84
4 000	97,38	110,83	2 093,67	2 382,89	289,22
4 500	101,86	116,43	2 189,91	2 503,19	313,28
5 000	106,33	122,02	2 286,15	2 623,49	337,34
5 500	110,81	127,62	2 382,39	2 743,79	361,40
6 000	115,28	133,21	2 478,63	2 864,09	385,46

Ansiopäivärahan suuruuden osalta on kuitenkin huomioitava, että 2.9.2024 voimaantuleva ansiopäivärahan porrastus koskettaa myös korotettua ansio-osaa. Ansiopäivärahaa alennetaan ensimmäisen kerran, kun työttömyyspäivärahaa on maksettu 40 työttömyyspäivältä ja toisen kerran, kun sitä on maksettu 170 työttömyyspäivältä. Ensimmäisen portaan kohdalla ansiopäiväraha alenee 20 prosenttia ja toisen kohdalla 25 prosenttia suhteessa siihen ansiopäivärahaan, joka perustuu työssäoloehdon ajalta kertyneeseen ansiopäivärahan perusteena olevaan palkkaan. Porrastamisesta johtuen vaikutukset yksilöihin riippuvat siitä, sovelletaanko heihin porrastusta vaiko ei. Korotetun ansio-osan poistamisen vaikutus on suurempi silloin, jos ansiopäivärahaa ei ole alennettu. Ansiopäivärahan porrastaminen koskee niitä henkilöitä, joihin sovelletaan 2.9.2024 alkaen sovellettavaa uutta tuloperusteista 12 kuukauden työssäoloehdot eli käytännössä sellaisia henkilöitä, joiden työttömyys on alkanut edellä mainitun päivämäärän jälkeen.

Ottaen huomioon porrastuksen vaikutuksen jo 40 etuuspäivän jälkeen, arvioitaessa yksilön kokemia taloudellisia vaikutuksia korotusosien poistuessa, oleellista on se, kuinka pitkän työttömyyden jälkeen henkilö aloittaa palvelun. Palveluja ei tyypillisesti aloiteta heti työttömyysjakson alussa, vaan vasta työttömyyden jatkuessa pidempään. Esimerkiksi työvoimakoulutusta, työkokeilua ja valmennuspalveluja on edeltänyt keskimäärin yli 20 viikon työttömyys. Paljon käytetyistä palveluista ainoastaan työttömyysetuudella tuetuissa omaehtoisissa opinnoissa keskimääräinen edeltävä työttömyysjakso ennen palvelua on ollut alle kahdeksan viikkoa. Työttömyysetuudella tuetun omaehtoisen opiskelun osalta keskimääräinen edeltävä työttömyyden kesto on vuonna 2023 ollut neljä viikkoa.

Lisäksi korotusosan suuruuden osalta on huomioitava, että työssäoloehdon pidentämisen takia ansiopäivärahan saajien määrä laskee, mikä vaikuttaa myös ansio- ja perusturvan korotusosalla olevien määrään. Ansioturvan ja peruspäivärahan korotusosien saajamäärien arvioidaan vähenevän ja työmarkkinatuen kasvavan.

Taulukko 11. Työllistymistä edistävän palvelun aloitukset ja edeltävän työttömyyden kesto palveluittain vuonna 2023

	Palvelussa aloittaneiden lukumäärä	Edeltävän työttömyyden kesto viikkoina
Työvoimakoulutus	30 669	22
Työttömyysetuudella tuettu omaehtoinen opiskelu	26 142	4
Kotoutumiskoulutus	17 815	13
Kuntouttava työtoiminta	58 221	14
Työnhakuvalmennus	10 197	23
Uravalmennus	7 082	31
Työkokeilu	31 320	26
Koulutuskokeilu	337	6

Taloudellisen kannustimen poistumisen voidaan arvioida heikentävän työnhakijan kannustimia osallistua työllistymistä edistäviin palveluihin. Työvoimaviranomaisen järjestämät palvelut ovat kuitenkin jatkossakin lähtökohtaisesti työttömyysetuuden saajaa velvoittavia. Palveluista kieltäytymisestä tai muusta palvelun laiminlyönnistä voi aiheutua etuusseuraamuksia.

Työmarkkinatuen ja peruspäivärahan korotusosa työllistymistä edistävän palvelun ajalta ja ansiopäivärahan korotetun ansio-osan ja ansio-osan erotus ovat tuloja, jotka eivät vaikuta toimeentulotukeen. Näiltä osin tulojen pienenemisellä ei olisi suoraa yhteyttä toimeentulotukimenon kasvuun.

Liikkuvuusavustukseen maksettava korotusosa on suuruudeltaan yhtä suuri kuin peruspäivärahan korotusosa eli 5,29 euroa päivässä, joka tekee kuukaudessa keskimäärin 113,74 euroa, Liikkuvuusavustusta maksetaan enintään 60 päivältä, joten kyseessä on verrattain lyhytkestoisesta ajasta. Yksittäiselle liikkuvuusavustuksen saajalle korotusosan poistuminen tarkoittaisi enintään 317,40 euron menetystä.

Täysimääräisen työmarkkinatuen määrä vuonna 2024 on 37,21 euroa päivässä ja kuukausitasolla noin 800 euroa. Osittaisen työmarkkinatuen määrä vuonna 2024 on vähintään 18,61 euroa päivässä ja kuukausitasolla noin 400 euroa, jos henkilöllä muutoin olisi oikeus täysimääräiseen työmarkkinatukeen. Osittaisen työmarkkinatuen määrään esitetyn muutoksen johdosta osittaisena työmarkkinatukena maksettava tuki olisi vähintään 13 euroa päivässä ja kuukausitasolla noin 280 euroa. Vuonna 2024 toimeentulotuen perusosa kuukautta kohti on vanhempansa luona asuvalla 18 vuotta täyttäneellä henkilöllä 429,03 euroa. Itsenäisesti asuvan 18 vuotta täyttäneen opintoraha on 279,38 euroa kuukaudessa.

Hakijan vanhempien, joiden taloudessa hän asuu, tuloina ei otettaisi huomioon omaishoidon tuesta annetussa laissa tarkoitettua omaishoitajan hoitopalkkiota. Osittaista työmarkkinatukea saavien henkilöiden vanhemmista arviolta 300 henkilöä on saanut omaishoitajan palkkiota. Omaishoitajana toimivan vanhemman hoitopalkkiota ei huomioitaisi riippumatta siitä, asuuko hoidettava henkilö samassa taloudessa tai muussa taloudessa taikka siitä, onko hoidettava henkilö osittaista työmarkkinatukea hakeva henkilö.

Hakijan vanhempien, joiden taloudessa hän asuu, tuloina ei otettaisi huomioon myöskään perhehoitolaissa tarkoitettua perhehoitajan hoitopalkkiota, jos toimeksiantosopimusta ei olisi tehty ansaintatarkoituksessa. Valmistelun aikana on arvioitu, että perhehoitajan hoitopalkkiota saa nykyisin noin 135 vanhempaa, joilla on samassa taloudessa asuva osittaista työmarkkinatukea saava lapsi.

Osittaiseen työmarkkinatukeen esitetty määrän muutos alentaisi tuen tasoa, mikä heikentäisi vanhempiensa taloudessa asuvan henkilön työttömyysajan perusturvan määrää. Kuitenkin, vaikka vanhempien tulot ylittäisivätkin säädetyn tulorajan, jatkossakin työmarkkinatuki maksettaisiin täysimääräisenä, jos hakija kykenee luotettavasti osoittamaan, etteivät vanhemmat tosiasiallisesti häntä taloudellisesti tue. Lisäksi työllistymistä edistävien palveluiden ajalta tuki maksettaisiin täysimääräisenä, minkä voidaan arvioida parantavan palveluihin osallistumisen kannustimia nykytilaan verrattuna.

Osittaisen työmarkkinatuen määrän alentaminen voisi kannustaa henkilöä muuttamaan pois vanhempiensa taloudesta, jolloin henkilölle voi edellytysten täytyessä muodostua oikeus täysimääräiseen työmarkkinatukeen ja yleiseen asumistukeen. Ottaen huomioon, että osittaisen työmarkkinatuen saaja on tyypillisesti alle 30-vuotias ja että osittaisen työmarkkinatuen saajista lähes puolella maksupäiväkertymä on ollut vuonna 2023 korkeintaan sata päivää, muuttamiseen pois vanhempien taloudesta voidaan arvioida olevan muitakin elämäntilanteeseen liittyviä syitä. Tämän ilmiön laajuutta ei pystytä tarkemmin arvioimaan.

Työmarkkinatuen tarveharkinnassa tuloina ei huomioida asumistukea eikä toimeentulotukea eikä näitä tukia huomioida osittaisen työmarkkinatuen hakijan vanhemman tuloina. Täysi-ikäinen lapsi ei ole samaa toimeentulotukiperhettä vanhempiensa kanssa, vaikka hän asuisi

samassa asunnossa. Täysi-ikäiselle lapselle, joka asuu vanhempiensa luona, tehdään oma laskelma toimeentulotuessa. Osittaisen työmarkkinatuen määrän alentaminen voi lisätä ruokakunnalle maksettavan yleisen asumistuen määrää sekä osittaista työmarkkinatukea saavalle täysi-ikäiselle henkilölle maksettavan toimeentulotuen määrää. Tämä vaikutus arvioidaan olevan yhteensä noin 0,6 miljoonaa euroa. Osittaista työmarkkinatukea maksetaan myös siinä tapauksessa, että vanhempiensa taloudessa asuva tuenhakija ei esitä selvitystä vanhempiensa tuloista. Muutoksen ei arvioida tuovan vähäistä enemmän uusia tuen saajia yleisen asumistuen ja toimeentulotuen piiriin.

4.2.1.2 Vaikutukset julkiseen talouteen

Esityksen muutosten arvioidaan alentavan etuuskuluja yhteensä 36,9 miljoonalla eurolla. Verotulojen arvioidaan kuitenkin pienenevän noin 10,5 miljoonalla eurolla, jolloin esitettyjen muutosten arvioidaan vahvistavan julkista taloutta yhteensä 26,4 miljoonaa euroa.

Työttömyysetuuskien korotusosien poistaminen alentaisi työttömyysetuusmenoa perusturvassa noin 28,6 miljoonaa euroa vuodessa ja ansioturvassa noin 8,3 miljoonaa euroa vuodessa. Perusturva eli työmarkkinatukea ja peruspäivärahaa koskeva säästö kohdistuvat valtiolle ja ansioturvaan kohdistuva säästö Työllisyysrahaston osuuteen. Vakuutusmaksusäästö kohdistetaan valtiolle ja kunnille kanavointiratkaisun yhteydessä toisella hallituksen esityksellä. Yleisen asumistuen menojen arvioidaan kasvavan noin neljällä miljoonalla eurolla. Verokertymä pieneneisi korotusosien poiston myötä 10 miljoonalla eurolla. Verotulojen pienentymisen arvioidaan kohdentuvan 60 prosenttisesti valtiolle ja 40 prosenttisesti kunnille. Yhteensä vaikutus olisi noin 22,9 miljoonaa euroa julkista taloutta vahvistava. Vaikutus ei toteutu täysimääräisenä vielä vuonna 2025 pääasiassa siksi, koska vuonna 2024 alkaneisiin palveluihin maksetaan korotusosia vielä vuoden 2025 puolella. Ehdotetun siirtymäsäännöksen vaikutus vuoden 2025 julkisen talouden säästöön on noin 2,3 miljoonaa euroa.

Taulukko 12. Korotusosien poiston julkisen talouden vaikutukset eri etuuksiin ja verotukseen, miljoonaa euroa

	2025	2026
Ansioturva	-7,0	-8,5
Perusturva	-23,5	-28,6
Yleinen asumistuki	3,3	4,0
Verotulot	-8,2	-10,0
Yhteensä	-19,0	-23,1

Palveluihin osallistumiseen ja työnhakijoiden aktivointiasteeseen vaikuttaa monet tekijät, kuten palveluiden kysyntä ja niiden tarjonta. Aktiiviajan korotusosilla on todennäköisesti merkitystä palveluihin osallistumisaktiivisuuden osalta. Mikäli palveluilla on positiivinen vaikutus niihin osallistuvien työllisyyteen, seuraisi tästä, että palveluiden käytön pienenemisestä seuraisi negatiivinen työllisyysvaikutus (aiempaa vähemmän henkilöitä osallistuisi palveluihin, jotka vahvistavat työllisyyttä). Koska palvelut kuitenkin aiheuttavat myös kustannuksia, seuraisi tästä käyttäytymisvaikutuksesta säästöjä työllistymistä edistävien palveluiden kustannuksissa.

Toisaalta palveluihin osallistumiseen liittyy niin kutsuttu lukkiutumisvaikutus. Tästä lukkiutumisvaikutuksesta seuraa, että palveluihin osallistuvien henkilöiden työnhakuaktiivisuus ja työllistymistodennäköisyys palveluiden aikana laskee. Mikäli palveluihin osallistuminen vähenisi, myös lukkiutumisvaikutus lieventyisi ja tästä seuraisi vastaavasti positiivinen

työllisyysvaikutus. Työllistymistä edistäviin palveluihin osallistuvien edellytetään kuitenkin myös hakevan omatoimisesti avoimia työpaikkoja, joskin työnhakuvelvollisuus ei välttämättä vastaa työttömän työnhakuvelvoitetta⁴. Palveluissa työnhakuvelvoite voidaan jättää asettamatta, hakuvelvoite voi olla tavallista pienempi tai hakuvelvollisuus alkaa vasta kuukautta ennen palvelun tai opintojen arvioitua päättymistä. Esimerkiksi työttömyysetuudella tuettuja omaehtoisia opintoja yli kuukauden ajan opiskelevan koulutusta vailla olevan työnhakijan tulee hakea opintojen aikana kolmea työmahdollisuutta kolmen kuukauden tarkastelujaksojen aikana. Jos tuettujen opintojen kesto on enintään kuukausi tai opintoja on jäljellä kuukausi, työnhakijalla on sama määrällinen työnhakuvelvollisuus kuin muillakin työttömillä.

Jos osallistumisaktiivisuus opintoihin ja palveluihin pienenesi, tällä voisi olla vaikutusta yritysten osaavan työvoiman saantiin joissakin tapauksissa.

Todennäköistä kuitenkin on, että aktiiviajan korotusosien poistamisen vaikutus työllisyyteen olisi merkitykseltään vähäinen. Samoin liikkuvuusavustuksen korotusosan poistamisen vaikutus työllisyyteen olisi todennäköisesti vähäinen. Muutoksen jälkeenkin työttömillä olisi mahdollisuus saada liikkuvuusavustusta peruspäivärahan suuruisena ilman korotusosaa. Kyseessä on pieni muutos työn vastaanottamisen taloudellisiin kannustimiin, eikä taloudellisten kannusteiden vaikutusta alueelliseen liikkuvuuteen ole muutoinkaan pidetty suurena⁵.

Osittaisena työmarkkinatuen maksettavan määrän korvausprosentin alentaminen vähentäisi julkisen talouden menoja arviolta 3,3 miljoonalla eurolla vuodessa. Vuonna 2025 julkisen talouden menoja vähentävä vaikutus jakautuisi siten, että vaikutus olisi valtion osalta arviolta 2,7 miljoonaa euroa ja kuntien osalta arviolta 0,6 miljoonaa euroa. Mainituissa määrissä on huomioitu vaikutus, joka tulisi, kun vanhemman tuloina jätettäisiin huomioimatta hakijan vanhemman omaishoidon hoitopalkkio ja hakijan sellaisen vanhemman perhehoidon hoitopalkkio, joka ei ole tehnyt toimeksiantosopimusta perhehoidosta ansaintatarkoituksessa. Tämä vaikutus on arviolta noin 0,03 miljoonaa euroa.

Taulukko 13. Osittaisen työmarkkinatuen korvausprosentin alentamisen julkisen talouden vaikutukset eri etuuksiin ja verotukseen, miljoonaa euroa

	Vaikutus, milj. euroa
Työmarkkinatuki	-4,4
Toimeentulotuki	0,4
Yleinen asumistuki	0,2
Verotulot	-0,5
Yhteensä	-3,3

Vaikutukset kuntien talouteen

Kunnat eivät rahoita työmarkkinatuen tai peruspäivärahan korotusosia, joten näiden poistolla ei ole suoraa vaikutusta kuntatalouteen. Osittaisen työmarkkinatuen säästöstä kuitenkin noin 1,0 miljoonaa euroa kohdistuu kunnille säästönä ja toimeentulotukimenojen kasvusta puolet, eli

⁴ Työnhakuvelvoitteet palvelun ajalta on kuvattu tarkemmin esityksen luvussa 2.1.

⁵ Alasalmi Juho, Henna Busk., Veera Holappa, Janne Huovari, Valtteri Härmälä, Ossi Kotavaara, Olli Lehtonen, Toivo Muilu, Jarmo Rusanen ja Hilikka Vihinen (2020). Työn ja työvoiman alueellinen liikkuvuus ja monipaikkainen väestö. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2020:12.7

noin 0,2 miljoonaa euroa. Verotulojen pienenemisestä arvioidaan kunnille kohdistuvan 40 prosenttia, eli yhteensä noin 4,2 miljoonaa euroa. Muutosten arvioidaan siis yhdessä heikentävän kuntataloutta noin 3,4 miljoonalla eurolla.

4.2.2 Yhteiskunnalliset vaikutukset

4.2.2.1 Perus- ja ihmisoikeusvaikutukset

Perustuslain 19 §:n 1 momentin mukaan jokaisella, joka ei kykene hankkimaan ihmisarvoisen elämän edellyttämää turvaa, on oikeus välttämättömään toimeentuloon ja huolenpitoon. Saman pykälän 2 momentissa puolestaan säädetään, että lailla taataan jokaiselle oikeus perustoimeentulon turvaan työttömyyden, sairauden, työkyvyttömyyden ja vanhuuden aikana sekä lapsen syntymän ja huoltajan menetyksen perusteella.

Perustuslakivaliokunta on katsonut lausuntokäytännössään, että perustuslain 19 §:n 2 momentin mukainen oikeus syyperusteiseen etuuteen, esimerkiksi työttömyysturvaan, on ensisijainen vaihtoehto verrattuna 1 momentin mukaiseen välttämättömään toimeentulon turvaan. Työttömyysetuuksista työmarkkinatuki, peruspäiväraha ja ansiopäivärahan perusosa ovat perustuslain 19 §:n 2 momentissa tarkoitettuja etuuksia. Ansiopäivärahan ansio-osa sen sijaan ei ole perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännön mukaan perustuslain 19 §:n 2 momentissa tarkoitettu etuus. Myöskään aktiiviajan korotusosien poistamisella ei puututa 19 §:n 2 momentissa tarkoitettuun perustoimeentulon turvaan.

Esitykseen sisältyvät ehdotukset vaikuttavat työnhakijoiden työttömyysajan sosiaaliturvaan ja toimeentuloon.

Kuten edellä jaksossa 4.2.1.1 on kuvattu, esitetyillä muutoksilla on vaikutusta kotitalouksien käytettävissä oleviin tuloihin.

Esityksessä ehdotetuilla aktiiviajan korotusosia koskevilla muutoksilla ei olisi vaikutusta sellaisten henkilöiden taloudelliseen asemaan, jotka aloittaisivat työllistymissä edistävässä palvelussa vuoden 2024 aikana riippumatta siitä jatkuisiko palvelu vielä vuoden 2025 puolella. Vaikutukset kohdistuisivat henkilöihin, jotka aloittavat palvelussa lain voimaantulon jälkeen.

Aktiiviajan korotusosien poistaminen pienentäisi peruspäivärahaa ja työmarkkinatukea saavien työttömyysetuutta bruttomääräisenä 5,29 euroa päivässä, joka tekee noin 113,74 euroa kuukaudessa. Työllistymistä edistävään palveluun osallistuva henkilö saisi palveluun osallistuessaan samaa työttömyysetuutta, kun hän saisi työttömänä ollessaan. Lisäksi henkilöllä olisi edelleen oikeus palveluun osallistumispäiviltä verottomaan tavallisesti 9 euron päivittäiseen kulukorvaukseen. Kulukorvauksen tarkoitus on korvata palveluun osallistumisesta mahdollisesti seuraavista kustannuksista, kuten matkakustannuksista. Kulukorvaus maksetaan saman suuruusena riippumatta palvelun luonteesta tai palveluun osallistuvan elämäntilanteesta ja palveluun osallistumisen todellisista kustannuksista.

Työttömyysturvan aktiiviajan korotusosia ei huomioida toimeentulotuessa tulona, joten korotusosien poistuminen ei suoraan lisää viimesijaisen tuen tarvetta. Korotusosilla voi joissakin tilanteissa olla vaikutusta asumistuen määrään. Korotusosan poistuminen voisi lisätä asumistuen tarvetta, joka taas vastaavasti voisi pienentää henkilön mahdollisesti saamaa toimeentulotukea.

Liikkuvuusavustus on tarkoitettu henkilöille, jotka työttömänä ollessaan ottavat vastaan työtä oman työssäkäyntialueen ulkopuolelta. Liikkuvuusavustuksella korvataan kustannuksia, jotka

aiheutuvat pitkästä työmatkasta tai muutosta. Toimeentulo tulee lähtökohtaisesti palkasta ainakin silloin, kun kyse on kokoaikatyöstä. Liikkuvuusavustus saaminen on lyhytaikaista ja sitä maksetaan 30, 45 tai 60 päivää. Liikkuvuusavustus ei ole perustuslain 19 §:n 2 momentissa tarkoitettu perustoimeentuloa turvaava etuus.

Osittaisen työmarkkinatuen määrään ehdotettu muutos vähentäisi tuen saajan käytettävissä olevia tuloja nykytilaan verrattuna. Osittaisen työmarkkinatuen määrä vuonna 2024 on vähintään 18,61 euroa päivässä ja kuukausitasolla noin 400 euroa, jos henkilöllä muutoin olisi oikeus täysimääräiseen työmarkkinatukeen. Osittaisen työmarkkinatuen määrään esitetyn muutoksen johdosta osittaisena työmarkkinatukena maksettava tuki olisi vähintään 13 euroa päivässä ja kuukausitasolla noin 280 euroa. Näin ollen muutos vaikuttaisi tuen saajan perustuslain 19 §:n 2 momentissa turvattuun oikeuteen perustoimeentulon turvaan. Osittaisen työmarkkinatuen määrää koskevan ehdotuksen vaikutuksia lieventäisi joidenkin kohdalla se, että vanhempien, joiden taloudessa hakija asuu, tuloina ei otettaisi huomioon omaishoitajan hoitopalkkiota eikä perhehoitajan hoitopalkkiota, jos toimeksiantosopimusta perhehoidosta ei ole tehty ansaintatarkoituksessa.

Yleinen asumistuki myönnetään ruokakunnalle ja toimeentulotuki myönnetään perheelle, ja näiden tukien määrään vaikuttavat muun muassa saman talouden muiden jäsenten tulot. Täysi-ikäinen lapsi ei kuitenkaan ole samaa toimeentulotukiperhettä vanhempiensa kanssa, vaikka hän asuisi samassa asunnossa. Täysi-ikäiselle lapselle, joka asuu vanhempiensa luona, tehdään oma laskelma toimeentulotuessa. Vuonna 2023 osittaisen työmarkkinatuen saajista tai heidän vanhemmistaan noin 10 prosenttia sai yleistä asumistukea ja noin 11 prosenttia osittaista tukea saavien kotitalouksista oli perustoimeentulotuen piirissä.

Osittaisen työmarkkinatuen määrään ehdotettu muutos voisi lisätä täysi-ikäisen hakijan perustuslain 19 §:n 1 momentissa turvatun viimesijaisen turvan tarvetta sekä myös ruokakunnan yleisen asumistuen tarvetta. Tämän vaikutuksen toteutuminen riippuisi muun muassa hakijan itsensä ja ruokakunnan jäsenten käytettävissä olevista tuloista eli osittaisen työmarkkinatuen määrän muutos itsessään ei välttämättä lisäisi hakijalle myönnettävän toimeentulotuen tai ruokakunnalle myönnettävän yleisen asumistuen määrää.

Kuten jaksossa 2.5.3 kerrotaan, vuonna 2023 osittaisen työmarkkinatuen saajista arviolta 23 prosenttia on ilmoittanut vanhempien tulot. Näistä vanhempien tuloista ilmoittaneista saajista arviolta 75 prosenttia on saanut osittaisen työmarkkinatuen vähimmäismääräisenä, koska ilmoitetut vanhempien tulot ovat olleet niin suuret, että tukea on vähennetty maksimimäärä 50 prosenttia.

Osittaisen työmarkkinatuen määrää koskevalla muutoksella ei olisi vaikutusta sellaisen vanhempiensa taloudessa asuvan henkilön tuen määrään, joka on työllistymistä edistävässä palvelussa tai jonka vanhempien tulot eivät ylitä säädettyä tulorajaa. Lisäksi jatkossakin, vaikka vanhempien tulot ylittäisivät säädetyn tulorajan, työmarkkinatuki maksettaisiin täysimääräisenä, jos hakija kykenee luotettavasti osoittamaan, etteivät vanhemmat tosiasiallisesti häntä taloudellisesti tue.

4.2.2.2 Yhdenvertaisuus ja sukupuolten tasa-arvo

Vuonna 2023 ansiopäivärahan korotusosan saajat jakautuivat sukupuolittain lähes tasan. Keskimääräinen korotusosa oli 7,80 e/pv, miehillä 8,63 e/pv ja naisilla 7,05 e/pv. Peruspäivärahan korotusosia saaneista miehiä oli 52 prosenttia ja naisia 48 prosenttia. Työmarkkinatuen osalta taas miehiä oli 47 prosenttia ja naisia 53 prosenttia.

Vuonna 2023 osittaista työmarkkinatukea maksettiin 10 413 henkilölle. Tuensaajista naisia oli 27 prosenttia ja miehiä 73 prosenttia. Näin ollen osittaista työmarkkinatukea koskevan muutoksen vaikutukset kohdentuisivat siten enemmän miehiin kuin naisiin.

4.2.2.3 Vaikutukset lapsiin ja nuoriin

Taulukossa 3 on esitetty korotusosien saajat ja maksetut korotusosat etuuksittain ja ikäryhmittäin. Työmarkkinatuessa ja peruspäivärahassa saajien ikäjakauma painottuu nuorempiin, kun taas ansiopäivärahassa alle 30-vuotiaita on vähemmän.

Aktiiviaijan korotusosia saaneista noin kolmasosalla oli huollettavia alaikäisiä lapsia vuonna 2023. Kansaneläkelaitoksen maksamana korotusosia sai vuonna 2023 yhteensä 59 522 henkilöä, joista 19 835 henkilöllä oli huollettavia alaikäisiä lapsia yhteensä 35 441. Korotettua ansio-osaa sai 26 149 henkilö, joista 9 433 henkilöllä oli huollettavia alaikäisiä lapsia.

Osittaisen työmarkkinatuen saamiseen ei liity ikään perustuvia edellytyksiä. Kuten edellä 2.3 jaksossa on kuvattu, suuri osa (93 prosenttia) osittaisen työmarkkinatuen saajista on alle 30-vuotiaita nuoria. Osittaisen työmarkkinatuen määrän alentamisen vaikutukset kohdentuvat siten pääosin nuoriin, jotka asuvat yhä vanhempien taloudessa.

Kansaneläkelaitokselta saatujen tietojen mukaan vuonna 2023 osittaista työmarkkinatukea maksettiin noin 10 400 henkilölle ja keskimäärin kuukaudessa noin 3 500 eri henkilölle. Osittaisen työmarkkinatuen saajista 23 henkilöllä oli huollettavia alaikäisiä lapsia vuonna 2023 (yhteensä 24 alaikäistä lasta). Voidaan arvioida, että tilanteet, joissa osittaisen työmarkkinatuen saajalla on alaikäisiä huollettavia, ovat harvinaisia. Kuitenkin yksittäisessä tilanteessa osittaisen työmarkkinatuen määrään esitetty muutos voi vaikuttaa myös sellaisen osittaisen työmarkkinatuen saajan käytettävissä oleviin tuloihin, jolla on alaikäisiä huollettavia. Sellaisen osittaisen työmarkkinatuen saajan käytettävissä oleviin tuloihin, jolla on huollettavia alaikäisiä lapsia, on voinut aikaisemmin jo vaikuttaa työttömyysetuuksien lapsikorotusten poistuminen 1.4.2024 lukien.

4.2.2.4 Vaikutukset Ahvenanmaan maakunnassa

Ahvenanmaan itsehallinnosta säädetään perustuslaissa ja Ahvenanmaan itsehallintolaissa (1144/1991). Perustuslain 120 §:n mukaan Ahvenanmaan maakunnalla on itsehallinto sen mukaan kuin Ahvenanmaan itsehallintolaissa erikseen säädetään. Ahvenanmaan itsehallintolain mukaan Ahvenanmaan maakunnalla on itsehallinto sen mukaan kuin mainitussa laissa säädetään. Ahvenanmaan maakuntapäivät edustaa maakunnan väestöä itsehallintoa koskevissa asioissa. Maakuntapäivät säätää lakeja maakuntaa varten (maakuntalait). Maakunnan yleinen johto ja hallinto kuuluvat Ahvenanmaan maakunnan hallitukselle ja sen alaisille viranomaisille. Maakunnan hallitus voi maakuntalaissa säädetyn valtuuden nojalla antaa asetuksia maakunnan toimivaltaan kuuluvissa asioissa.

Maakunnan lainsäädäntövaltaa koskeva toimivalta on määritelty niin, että Ahvenanmaan itsehallintolaki sisältää yksityiskohtaisen luettelon niistä asioista, joita koskeva toimivalta on maakunnalla. Lisäksi laki sisältää yksityiskohtaiset säännökset niistä asioista, jotka kuuluvat valtakunnan lainsäädäntövaltaan.

Ahvenanmaalla asuvan työmarkkinatukea tai peruspäivärahaa saavan työttömän työnhakijan taloudelliset mahdollisuudet hakea työtä ja parantaa mahdollisuuksiaan päästä tai palata työmarkkinoille turvataan maakuntalain Landskapslagen (2003:71) om tillämpning i landskapet Åland av lagen om utkomstskydd för arbetslösa nojalla. Tämän vuoksi esityksessä ehdotetut

työmarkkinatukea ja peruspäivärahaa koskevat muutokset ovat Ahvenanmaan lainsäädäntövallassa.

4.2.3 Vaikutukset toimeenpanijoihin

Ehdotetuilla muutoksilla arvioidaan olevan vaikutusta ennen kaikkea työttömyysetuuden maksajien eli Kansaneläkelaitoksen ja työttömyyskassojen toimintaan.

Ehdotetut muutokset poistaisivat työllistymistä edistävien palvelujen ajalta maksettavat työttömyysturvan korotusosat sekä liikkuvuusavustuksen korotusosan. Lisäksi osittaista työmarkkinatukea saavan etuus voi pienentyä. Erityisesti siirtymävaiheessa muutosten arvioidaan lisäävän neuvontatilanteita sekä työttömyyskassoissa että Kansaneläkelaitoksessa. Muutokset edellyttäisivät myös tietojärjestelmiä koskevaa muutostyötä. Tämän lisäksi työttömyyskassojen ja Kansaneläkelaitoksen tulee uudistaa asiakaskirjeet ja päätöstekstit. Työttömyyskassoille tulee annettavaksi uudet soveltamisohjeet, joiden valmistelusta vastaa Finanssivalvonta.

Kansaneläkelaitokselle tulisi uutena tehtävänä selvittää, onko osittaisen työmarkkinatuen hakijan vanhemman, jonka taloudessa hän asuu, perhehoitoa koskeva toimeksiantosopimus tehty ansaintatarkoituksessa vai ei. Ansaintatarkoituksen arviointi edellyttäisi tapauskohtaista harkintaa. Perhehoitajan hoitopalkkio jätettäisiin vanhemman tulona huomioimatta, jos toimeksiantosopimusta ei olisi tehty ansaintatarkoituksessa. Ottaen huomioon, että valmistelun aikana on arvioitu, että perhehoitajan palkkiota saa nykyisin noin 135 vanhempaa, joilla on samassa taloudessa asuva osittaista työmarkkinatukea saava lapsi, Kansaneläkelaitokselle uudesta tehtävästä aiheutuva lisätyömäärä voidaan arvioida vähäiseksi. Lisäksi on huomattava, että Kansaneläkelaitos selvittää jo nykyisin työttömyysetuutta saavan perhehoitajan perhehoidon ansaintatarkoituksen perhehoitopalkkion sovittelun edellytyksenä, minkä johdosta perhehoidon ansaintatarkoituksen arvioinnista on jo olemassa vakiintunutta tulkinta- ja ratkaisukäytäntöä.

Työttömyysturvaa koskevien muutoksien on arvioitu lisäävän hieman yleisen asumistuen ja toimeentulotuen maksamista. Ehdotetut muutokset voivat vähäisesti lisätä työmäärää näiden etuuksien käsittelyssä.

Korotusosien poistuminen lisää todennäköisesti myös neuvontatilanteita työvoimaviranomaisessa. Lisäksi, jos korkeampi työttömyysetuus on toiminut syynä osallistua palveluun, palveluihin osallistumiseen liittyvän taloudellisen kannustimen poistuminen voi vähentää työnhakijoiden halukkuutta osallistua työllistymistä edistäviin palveluihin ja vaikeuttaa työnhakijoiden motivointia osallistua palveluihin.

5 Muut toteuttamisvaihtoehdot

5.1 Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset

Esityksen valmistelun aikana on arvioitu erilaisia toteuttamisvaihtoehtoja muutosten voimaantulolle ja perhehoidon hoitopalkkion huomioimiselle vanhempien tuloina osittaista työmarkkinatukea maksettaessa.

5.1.1 Aktiiviajan korotusosien poistumisen voimaantulo

Esityksessä ehdotetaan, että jos työllistymistä edistävä palvelu on alkanut ennen lain voimaantuloa 1.1.2025, työllistymistä edistävän palvelun ajalta maksettavaan

työttömyysetuuteen sovelletaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä. Palvelun ajalta voitaisiin maksaa peruspäivärahan ja työmarkkinatuen korotusosaa tai korotettua ansio-osaa lain voimaantulon jälkeiseltä ajalta palvelun loppuun saakka, kuitenkin kokonaisuudessaan enintään 200 päivältä.

Tämän vaihtoehdon vahvuutena on se, että palvelun ehdot eivät missään tilanteessa muuttuisi kesken palvelun. Vaikka korotusosien poistamisesta on linjattu hallitusohjelmassa, sen ajankohdasta on päätetty vasta kehysriihen yhteydessä huhtikuussa 2024. Tästä seuraa, että palvelusta on voitu sopia tai se on voitu aloittaa ennen kuin tieto korotusosien poistamisen ajankohdasta on ollut työnhakijan tiedossa. Jos korotusosat poistuvat kesken palvelun, muuttuvat palvelun osallistumisen ehdot siitä mihin työnhakija on alun perin sitoutunut.

Yksi vaihtoehto olisi jättää säätämättä mitään siirtymäsäännöstä korotusosista luopumiselle. Tällöin korotusosien maksaminen päättyisi kaikkien kohdalla 31.12.2024. Valmistelun aikana on tunnistettu, että tämä johtaisi tilanteisiin, joissa henkilön palveluun osallistumisen ehdot muuttuisivat kesken palvelun monissa tilanteissa yllättäen. Siirtymäsäännöksen tarkoitus on osaltaan vähentää tällaisia tilanteita erityisesti niissä tilanteissa, joissa ei kohtuullisesti voida olettaa työnhakijan olevan tietoinen korotusosien poistumisen aikataulusta palveluun sitoutuessaan.

Valmistelun aikana on arvioitu vaihtoehtoa, jossa jos työllistymistä edistävä palvelu on alkanut viimeistään 30.6.2024, palvelun ajalta voitaisiin maksaa peruspäivärahan ja työmarkkinatuen korotusosaa tai korotettua ansio-osaa lain voimaantulon jälkeiseltä ajalta palvelun loppuun saakka, kuitenkin kokonaisuudessaan enintään 200 päivältä. Myöhemmin alkaneiden palveluiden osalta korotusosan maksaminen päättyisi 31.12.2024. Vaihtoehto pienentäisi vuoden 2025 julkisen talouden säästövaikutusta 0,1 miljoonalla eurolla. Tämä vaihtoehto ei kokonaan poistaisi tilanteita, joissa palvelun ehdot muuttuisivat kesken palvelun siten, että työnhakija ei olisi asiasta tietoinen.

Lisäksi vaihtoehtona on arvioitu siirtymäsäännöstä, joka mahdollistaisi korotusosien maksamisen 31.3.2025 saakka sellaisen työllistymistä edistävän palvelun ajalta, joka on alkanut ennen lain ehdotettua voimaantuloa. Valmistelussa on arvioitu, että tämä koskisi arviolta 12 000 henkilöä, joiden palvelu jatkuisi vuoden vaihteen yli ja pienentäisi vuoden 2025 julkisen talouden säästöä 1,8 miljoonalla eurolla.

5.1.2 Perhehoitajan hoitopalkkio

Esityksessä ehdotetaan, että osittaisen työmarkkinatuen hakijan vanhempien, jonka taloudessa hän asuu, tuloina ei huomioitaisi omaishoidon tuesta annetussa laissa tarkoitettua omaishoitajan omaishoitopalkkiota eikä perhehoitolaissa tarkoitettua perhehoitajan hoitopalkkiota, jos toimeksiantosopimusta perhehoidosta ei ole tehty ansaintatarkoituksessa.

Valmistelussa on arvioitu vaihtoehtoa, jossa osittaisen työmarkkinatuen saajan vanhemman perhehoidon hoitopalkkio huomioitaisiin nykyiseen tapaan jatkossakin, vaikka perhehoitotoiminta ei tapahtuisi ansaintatarkoituksessa. Joidenkin perhehoitajien voidaan katsoa olevan samankaltaisessa asemassa kuin omaishoitajien, joiden saamaa hoitopalkkiota ei jatkossa huomioitaisi vanhempien tuloina. Tästä vaihtoehdosta seuraisi, että samankaltaiset hoitotilanteet ja niistä saatu tulo huomioitaisiin eri tavalla osittaisen työmarkkinatuen määrässä.

Valmistelussa on myös arvioitu vaihtoehtoa, jossa osittaisen työmarkkinatuen saajan vanhemman perhehoidon hoitopalkkiota ei jatkossa huomioitaisi ollenkaan vanhemman tuloina. Tässä vaihtoehdossa myöskään ansaintatarkoituksessa tehtyä perhehoitotoimintaa ja siitä

saatuja hoitopalkkioita ei huomioitaisi, mutta muu ansaintatarkoituksessa saatu tulo huomioitaisiin jatkossakin. Tästä vaihtoehdosta seuraisi, että vanhempien tulot vaikuttaisivat osittaisen työmarkkinatuen määrään eri tavalla riippuen tulon lähteenä olevasta ansiotoiminnasta.

5.1.3 Osittaista työmarkkinatukea koskevien muutosten voimaantulo

Esityksessä ehdotetaan, että osittaiseen työmarkkinatukeen ehdotetut muutokset tulisivat voimaan 1.1.2025.

Valmistelussa on arvioitu siirtymäsäännöstä, jonka mukaan ennen ehdotetun lain voimaantuloa alkaneeseen työmarkkinatuen hakujaksoon sovellettaisiin ehdotetun lain voimaan tullessa voimassa ollutta 7 luvun 9 §:ää. Osittaista työmarkkinatukea koskeva muutos koskisi siis toisin sanoen sellaisia työmarkkinatuen hakujaksoja, jotka alkavat 1.1.2025 tai sen jälkeen. Tästä seuraisi, ettei osittaisen työmarkkinatuen määrä muuttuisi kesken etuuden haku- tai maksujakson. Valmistelussa on arvioitu, että tämä vaihtoehto voisi heikentää osittaisen työmarkkinatuen toimeenpanon sujuvuutta ja hidastaa tuen maksuunpanoa.

5.2 Ulkomaiden lainsäädäntö ja muut ulkomailla käytetyt keinot

Tanskan työttömyysvakuutusjärjestelmä perustuu vapaaehtoisuudelle. Vapaaehtoisen vakuutuksen perusteella maksettavaan ansiosidonnaiseen työttömyysetuuteen ovat oikeutettuja ne työntekijät sekä itsensä työllistäjät, jotka ovat liittyneet työttömyyskassan (A-kasse) jäseniksi ja jotka lisäksi täyttävät muut etuuden saamisen ehdot. Työttömyyskassassa voi vakuuttaa itsensä joko kokoaikaisesti tai osa-aikaisesti. Työttömyysetuuden määrä on suurempi, mikäli jäsenyys on kokoaikainen. Ansiosidonnaisen työttömyysetuuden saamisen yleiset ehdot täyttää hakija, joka on iältään vähintään 18-vuotias, mutta ei vielä eläkeikäinen. Hakijan tulee olla työtön, työkykyinen, rekisteröitynyt työnhakijaksi sekä työmarkkinoiden käytettävissä. Hänen tulee aktiivisesti hakea työtä sekä toimia yhteistyössä työnvälityksen kanssa yksilöllisen toimintasuunnitelman laatimiseksi.

Ansiosidonnaisen työttömyysetuuden määrä voi olla korkeintaan 90 prosenttia työttömyyttä edeltäneen palkkatulon määrästä, mutta enintään 19 728 DKK kuukaudessa (vuoden 2023 taso) kokoaikaisesti vakuutettujen kohdalla ja 13 152 DKK osa-aikavakuutettujen kohdalla. Työttömyysetuutta voidaan maksaa korkeintaan 2 vuoden ajan 3 vuoden ajanjaksolla. Päivärahan kulutus lasketaan tunteina ja kolmen vuoden aikana henkilöllä on oikeus yhteensä 3 848 tuntiin työttömyysetuutta. Maksuaikaa on mahdollista pidentää työskentelemällä.

Tanskassa kunnat vastaavat työvoimapalvelujen toteutuksesta. Palveluihin osallistuminen on työnhakijaa velvoittavaa. Palveluiden ajalta maksetaan samaa työttömyysetuutta kuin työttömänä ollessa.

Ruotsissa työttömyysvakuutus koostuu kahdesta osasta, vapaaehtoisesta ansionmenetysvakuutuksesta (inkomstbortfallsförsäkring) sekä yleisestä perusvakuutuksesta (grundförsäkring). Ansiosidonnaiseen etuuteen ovat oikeutettuja ne työntekijät sekä yrittäjät, jotka ovat työttömyyskassan jäseniä ja jotka lisäksi täyttävät etuuden saamisen yleiset ehdot sekä jäsenyys- ja työssäoloehdon. Perusvakuutuksen perusteella maksettavaan korvaukseen ovat oikeutettuja ne yli 20-vuotiaat työntekijät ja yrittäjät, jotka täyttävät yleiset ehdot sekä työssäoloehdon, mutta eivät ole työttömyyskassan jäseniä tai vaihtoehtoisesti ovat jäseniä, mutta eivät täytä jäsenyysehtoa.

Kansainvälisessä vertailussa (2022) työmarkkinatuen kaltaista erillistä työttömyysavustusta, joka ei edellytä aiempaa työhistoriaa, löytyy ainoastaan Ruotsista, mutta sitä maksetaan vain aktivointitoimenpiteisiin osallistumisen ajalta. Ruotsissa on kolme eri työttömyysavustusta: 18–24-vuotiaille suunnattu koulutustuki, maahanmuuttajien kotoutumistuki sekä aktivointituki yli 25-vuotiaille. Toisin kuin työmarkkinatukea, kaikkia näitä tukia maksetaan vain työllisyyspalvelujen työllistämistoimenpiteiden ajalta, joiden enimmäiskesto on rajattu. Työssäoloehdon täyttävät työttömyyskassan jäsenet saavat aktivointituen ja koulutustuen ansiosidonnaisena, mutta muussa tapauksessa tuet maksetaan perusturvana tasasuuruksina. Vaikka henkilö saisi työttömyysetuutensa työttömyyskassasta, maksetaan etuus työllistämistoimenpiteen ajalta Försäkringskassasta. Ansiosidonnainen etuus palvelun ajalta on saman suuruinen kuin henkilö työttömänä saama ansiosidonnainen työttömyyspäiväraha. Ruotsissa ansiopäivärahaa voidaan maksaa viikoittain, mutta aktivointituki maksetaan kuukausittain. Toisin kuin Suomen työmarkkinatuki, Ruotsin työttömyysavustukset eivät ole tarveharkittuja pääomatulojen tai vanhempien tulojen suhteen.⁶

Tanskassa, Virossa, Isossa-Britanniassa ja Alankomaissa pitkäaikaisesti työttömien toimeentulo turvataan perusturvan sijaan vähimmäisturvasta ja asumisen tuista sekä niitä mahdollisesti täydentävistä lisistä.

6 Lausuntopalaute

Hallituksen esitysluonnoksesta järjestettiin lausuntokierros 20.6.2024–13.8.2024. Esitysluonnokseen saatiin yhteensä 30 lausuntoa.

6.1 Aktiiviajan korotusosista luopuminen

Työttömyysturvan aktiiviajan korotusosista luopumista vastustettiin laajasti. Muutosta vastustivat muun muassa SOSTE, Amnesty, Ihmisoikeusliitto sekä palkansaajakeskusjärjestöt STTK, SAK ja Akava. Työnantajajärjestöistä Elinkeinoelämän keskusliitto EK ja Kunta- ja hyvinvointialueyönantajat KT kannattivat esitystä ja pitivät sitä perusteltuna. Vastustusta perusteltiin erityisesti sillä, että korotusosien poistaminen heikentää työnhakijoiden kannustimia osallistua työllistymistä edistäviin palveluihin ja lisää työttömien toimeentulo-ongelmia entisestään, ottaen huomioon myös muut merkittävät työttömyysturvaan kohdistetut säästöt.

Useassa lausunnossa kiinnitettiin huomiota korotusosista luopumisen siirtymäsäännökseen. Esityksessä ehdotettiin, että jos työllistymistä edistävä palvelu on alkanut viimeistään 30.6.2024, palvelun ajalta voidaan maksaa peruspäivärahan ja työmarkkinatuen korotusosaa tai korotettua ansio-osaa lain voimaantulon jälkeiseltä ajalta palvelun loppuun saakka, kuitenkin kokonaisuudessaan enintään 200 päivältä. Myöhemmin alkaneiden palveluiden osalta korotusosan maksaminen päättyisi 31.12.2024.

Usean lausunnonantajan näkemyksen mukaan ehdotettu siirtymäsääntely on ongelmallinen, koska siinä on takautuvan sääntelyn piirteitä (mm. STTK, SAK, Työttömyyskassojen yhteisjärjestö TYJ, Kuntaliitto, SOSTE, Uudenmaan ELY-keskus). Joissakin tilanteissa palvelun ehdot muuttuisivat siitä, mihin työnhakija on palvelusta sovittaessa sitoutunut.

⁶ THL, Työpaperi 41/2022, Kansainvälinen vertailu perus- ja vähimmäisturvaetuksista Suomi, Alankomaat, Iso-Britannia, Ruotsi, Tanska ja Viro.

Lausujien näkemyksen mukaan voimaantulosäännöstä pitäisi muuttaa siten, että ennen lain voimaantuloa alkaneisiin palveluihin sovelletaan lain voimaantullessa olleita säännöksiä.

Valtioneuvoston oikeuskanslerin lausunnon mukaan esityksen säätämisyjärjestysperusteluissa tulisi arvioida, ettei siirtymäsäännöksen soveltaminen merkitse taannehtivaa ehtojen muutosta toimiin osallistuvalla siten, että se loukkaisi oikeusjärjestyksen perusteella syntyvää oikeutettujen odotusten suojaa. Pelkkä hallitusohjelman mukainen säästötavoite ei riitä syrjäyttämään luottamuksensuojaa vaan asia on arvioitava säätämisyjärjestysperusteluissa. Sinänsä muutokset lainsäädäntöön ovat mahdollisia luottamuksensuojan estämättä.

Lausuntojen perusteella esitystä muutettiin siten, että muutokset koskisivat vain palveluita, jotka alkavat lain voimaantulon jälkeen. Ennen lain voimaantuloa alkaneisiin palveluihin sovellettaisiin lain voiman tullessa voimassa olleita säännöksiä.

6.2 Liikkuvuusavustuksen korotusosasta luopuminen

Useat lausunnonantajat vastustavat esitystä liikkuvuusavustuksen korotusosasta luopumisesta (mm. STTK, SAK, SOSTE, PAM ja Kuntaliitto). Työnantajajärjestöistä Elinkeinoelämän keskusliitto EK ja Kunta- ja hyvinvointialueyönantajat KT kannattivat esitystä ja pitivät sitä perusteltuna.

Valtioneuvoston oikeuskanslerin lausunnossa huomautetaan, että esityksen säätämisyjärjestysperusteluissa ei ole arvioitu korotetun liikkuvuusavustuksen poistamista perustuslain 19 §:n 2 momentin kannalta (oikeus perustoimeentulon turvaan mm. työttömyyden aikana). Esityksen säästämisyjärjestysperusteluita täydennettiin tältä osin.

6.3 Osittainen työmarkkinatuki

Lausunnonantajista Kunta- ja hyvinvointialueyönantajat KT ja Elinkeinoelämän keskusliitto EK kannattivat esitettyä muutosta ja pitivät sitä perusteltuna.

SAK, STTK, PAM, Amnesty, Suomen sosiaalioikeudellinen seura ry ja Uudenmaan sosiaalialan osaamiskeskus Socca eivät kannattaneet esitettyä muutosta osittaisen työmarkkinatuen tasoon. Ehdotetun muutoksen nähtiin kasvattavan tarvetta asumis- ja toimeentulotukeen. Monissa lausunnoissa tuotiin esille sitä, että työmarkkinatuen saajan asumistilanne vaikuttaa tukeen ja että täysi-ikäisen tuen saajan vanhempien elatusvelvollisuus on jo päättynyt.

Useat lausunnonantajat kannattivat ehdotusta, jonka mukaan omaishoitajan hoitopalkkiota ei huomioitaisi vanhempien tuloina osittaisessa työmarkkinatuessa. Lisäksi Perhehoitoliitto ehdotti lausunnossaan, että myöskään perhehoidon palkkiota ei huomioitaisi vanhempien tuloina osittaisessa työmarkkinatuessa silloin, kun perhehoitoa ei tehdä ansaintatarkoituksessa.

Esitystä muutettiin siten, että omaishoidon palkkion lisäksi vanhemman tulona ei huomioitaisi perhehoitajan hoitopalkkiota, jos toimeksiantosopimusta perhehoidosta ei ole tehty ansaintatarkoituksessa.

Kansaneläkelaitos toi lausunnossaan esille, että jos osittaista työmarkkinatukea koskevat muutokset koskisivat sellaisia työmarkkinatuen hakujaksoja, jotka alkavat 1.1.2025 tai sen jälkeen, muutos ei olisi toteutettavissa eräajona vaan edellyttäisi manuaalista tarkistustyötä. Kela toteaaakin, että toimeenpanon kannalta olisi parasta, että muutos tulisi voimaan samoin kuin esimerkiksi indeksitarkistukset eli kaikilla 1.1.2025 alkaen.

Lausunnon perusteella voimaantulosäännöstä muutettiin siten, että muutos tulisi voimaan kaikilla 1.1.2025.

6.4 Perus- ja ihmisoikeusvaikutukset sekä säätämisyjärjestysperustelut

Useat lausunnonantajat pitivät tärkeänä, että osittaista työmarkkinatukea koskevan etuuden heikentämisen johdosta esityksestä pyydetäisiin lausunto perustuslakivaliokunnalta ja esitykseen lisättäisiin tästä lausuma.

Valtioneuvoston oikeuskanslerin lausunnon mukaan perus- ja ihmisoikeusvaikutusjaksoa tulisi täydentää sekä ottaa lisäksi huomioon esityksen säätämisyjärjestysperusteluissa mainitun Kansainvälisen työjärjestö ILO:n sopimuksen määräysten merkitys. Säätämisyjärjestysperusteluissa tulisi käsitellä osittaisen työmarkkinatuen määrää koskevaa ehdotusta myös perusoikeuksien heikennyksiellön ja perustuslain 22 §:n perus- ja ihmisoikeuksien turvaamisvelvoitteen kannalta sekä ehdotettujen säännösten suhdetta mainittuun ILO:n sopimuksen velvoitteisiin. Lisäksi valtioneuvoston oikeuskanslerin lausunnossa todettiin, että säätämisyjärjestysperusteluissa tulisi arvioida, ettei aktiiviaijan korotusosien lakkautuksen siirtymäsäännöksen soveltaminen merkitse taannehtivaa ehtojen muutosta.

Lausunnonantajista myös Suomen sosiaali oikeudellinen seura ry, Soste, Ihmisoikeusliitto sekä Amnesty International Suomen osasto totesivat lausunnoissaan, että esityksen vaikutuksia perus- ja ihmisoikeuksiin tulee arvioida tarkemmin sekä myös ehdotusten suhdetta Suomea velvoittaviin kansainvälisiin sopimuksiin, kuten YK:n TSS-sopimus ja Euroopan sosiaalinen peruskirja.

Pelastakaa Lapset ry nosti lausunnossaan esille lapsiin kohdistuvien vaikutusten arvioinnin puutteen esityksessä.

Amnesty International Suomen osasto pitää lausunnossaan välttämättömänä, että esitys sisältää jälkiseurannan ja arvioinnin suunnitelman sisältäen perus- ja ihmisoikeusvaikutusten arvioinnin.

Hallituksen esityksen lapsivaikutuksia, perus- ja ihmisoikeusvaikutusjaksoa sekä säätämisyjärjestysperusteluita täydennettiin saadun palautteen perusteella.

6.5 Yhteisvaikutusten arviointi

Monet lausunnonantajat toivat lausunnoissaan esille hallituksen esitysten yhteisvaikutusten arvioinnin välttämättömyyden, mutta arviointia ei ole ollut käytettävissä lausuntokierroksella. Lausunnoissa todettiin, että lausuttavana olevaa esitystä ei voi tarkastella irrallaan muista hallituksen suunnittelemissa sosiaaliturvan leikkauksista ja heikennyksistä. Lausuntojen mukaan arvioinnissa tulisi ottaa huomioon myös jo tehdyt muutokset sosiaaliturvaan, joiden vaikutuksia STM on arvioinut syksyllä 2023.

Hallituksen esitysten yhteisvaikutusten arviointi valmistuu syksyllä ja on käytettävissä hallituksen esityksiin sisältyvien vaikutusarviointien täydentäjänä, kuten jo lausuntokierroksella esityksessä on todettu. Esitysluonnoksessa on kerrottu vuoden 2024 hallituksen esitysten arvioinnin päivittämisessä samassa yhteydessä.

6.6 Kuntavaikutukset

Kuntaliitto katsoo, ettei vaikutuksia kuntien talouteen ole kirjattu riittävän kattavasti. Vaikutusarviosta on jätetty pois työmarkkinatuen ja peruspäivärahan korotusosien poistumisesta aiheutuva verotulojen noin 6 miljoonan euron pienentyminen. Huomioon ei ole otettu eikä arvioitu myöskään korotusosien poistamisesta aiheutuvia toimeentulotuen kasvupaineita. Verotulojen menetystä koskevat laskelmat ja kohdistuminen valtiolle ja kunnille on syytä tarkentaa. Lisäksi Kuntaliitto edellyttää, että verojen menetykset tulee korvata osana verotulomenetysten kompensatiota kokonaisuudessaan kunnille.

Esityksessä on huomioitu kuntien verotulojen pienentyminen 4 miljoonalla eurolla korotusosien poistumisen myötä. Hallituksen esityksessä on yhdessä kohtaa ollut kirjoitusvirhe, jonka mukaan vaikutus kuntiin olisi 4 miljoonan sijaan 6 miljoonaa. Peruspäivärahan korotusosa työllistymistä edistävän palvelun ajalta sekä ansiosidonnaisen päivärahan korotetun ansio-osan ja ansio-osan erotus ovat tuloja, joita ei huomioida toimeentulotuessa tulona. Korotusosien poistuminen ei siten suoraan lisää toimeentulotukimenoa.

Virheellisesti kirjattu verovaikutuksen jakautuminen korjattiin esitykseen, mutta muutoin lausunto ei antanut aihetta muuttaa esitystä.

6.7 Työvoimapolitiittinen lausunto

Esityksessä ehdotetaan työttömyysturvalain 11 luvun 4 §:n 1 momentin 3 kohdan kumoamista, jossa säädetään siitä, että työvoimaviranomainen antaa työvoimapolitiittisen lausunnon työllistymistä edistävän palvelun sisällyttämisestä työnhakijan kanssa laadittuun työllistymissuunnitelmaan tai sitä korvaavaan suunnitelmaan. Kohta esitetään kumottavaksi, koska korotusosien poistamisen jälkeen työttömyysetuuden maksaja ei enää tarvitsisi tietoa palvelun sisällyttämisestä suunnitelmaan. TYJ:n lausunnon mukaan kuntouttavan työtoiminnan ja sen osallistumispäivien sisältyminen työllistymissuunnitelmaan on etuuden maksajille edelleen välttämätön tieto.

Lausuma ei antanut aihetta esityksen muuttamiseen. Työttömyysturvalain 1.1.2025 voimaan tulevassa ja nyt kumottavaksi esitettävässä 11 luvun 4 §:n 1 momentin 3 kohdassa säädetään työttömyysetuuden maksajaa sitovasta työvoimapolitiittisesta lausunnosta, jossa kerrotaan työllistymistä edistävän palvelun sisällyttämisestä työnhakijan kanssa laadittuun työllistymissuunnitelmaan tai sitä korvaavaan suunnitelmaan. Kuntouttava työtoiminta sisältyy aina aktivointisuunnitelmaan, eikä työvoimaviranomaisen tarvitse erikseen ilmoittaa asiasta työttömyyskassalle tai Kelalle (kts. erityisesti kuntouttavasta työtoiminnasta annetun lain (189/2001) 9 §). Kumottava työttömyysturvalain 11 luvun 4 §:n 1 momentin 3 kohta ei koske yleisemmin työvoimapolitiittisen lausunnon antamista työnhakijan osallistumisesta työllistymistä edistävään palveluun eikä sen nojalla ilmoiteta esimerkiksi osallistumispäivistä.

Muusta kuin kuntouttavan työtoiminnan ajalta maksettavasta kulukorvauksesta säädetään 1.1.2025 voimaan tulevan työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain (380/2023) 104 §:ssä. Pykälän 4 momentin mukaan kulukorvauksen määräytymisestä ja työvoimaviranomaisen velvollisuudesta ilmoittaa kulukorvauksen määräytymiseen vaikuttavia tietoja työttömyyskassalle tai Kansaneläkelaitokselle säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella. Ilmoitettavista tiedoista on säädetty 1.1.2025 voimaan tulevan julkisista työvoimapalveluista annetun valtioneuvoston asetuksen (385/2024) 12–14 §:ssä.

Työttömyysturvalaissa ei ole säädetty vastaavalla tavalla kuntouttavan työtoiminnan ajalta maksettavaa kulukorvausta koskevasta asetuksenantovaltuudesta. TE-hallinto on kuitenkin

ilmoittanut tarvittavat kuntouttavaa työtoimintaa koskevat tiedot muita palveluja vastaavasti työttömyysetuuden maksajille. Työ- ja elinkeinoministeriö pitää käytäntöä niin vakiintuneena, ettei lainsäädännön muuttamiseen ole tarvetta.

7 Säännöskohtaiset perustelut

7.1 Työttömyysturvalaki

5 luku Työttömyyspäivärahan saamisen edellytykset

11 §. *Työssäoloehto eräissä tilanteissa.* Pykälässä säädetään työttömyyspäivärahan maksamisen edellytyksestä henkilölle, joka on saanut työttömyyspäivärahaa sosiaaliturva-asetuksen tai perusasetuksen mukaisesti aikana, jona hän on hakenut työtä toisesta jäsenvaltiosta, ja joka ei ole kolmen kuukauden kuluessa siitä, kun hän lähti maasta, palannut työnhakijaksi Suomeen.

Pykälää muutettiin lailla 1300/2023 siten, että neljän viikon työssäolon sijasta työttömyyspäivärahan maksaminen uudelleen edellyttäisi työssäoloehtokuukauden kerryttämistä. Lisäksi pykälää muutettaisiin siten, että työttömyyspäivärahan uudelleen maksamisen kolme vaihtoehtoista edellytystä numeroitiin kolmeksi alakohdaksi. 1.1.2025 tulee voimaan lailla 385/2023 muutettu 11 §, johon edellä kuvattuja muutoksia ei ole tehty. Pykälään, sellaisena kuin se on laissa 385/2023, ehdotetaan tehtävät vastaavat muutokset kuin tehtiin aiemmin lailla 1300/2023 sillä erotuksella, että pykälän 1 momentin 2 kohtaa muutettaisiin siten, että kohdasta poistettaisiin viittaus työvoimapalveluiden järjestämisestä annettuun lakiin. Työvoimakoulutuksella tarkoitettaisiin sekä työvoimapalveluiden järjestämisestä annetussa laissa tarkoitettua työvoimakoulutusta että ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa tarkoitettua työvoimakoulutusta.

6 luku Työttömyyspäivärahan määrä ja kesto

1 §. *Työttömyyspäivärahan määrä.* Pykälässä säädetään työttömyyspäivärahan määrästä. Pykälän 2 momentissa säädetään peruspäivärahan korotusosasta. Momentti ehdotetaan kumottavaksi, koska työllistymistä edistävien palveluiden ajalta maksettavista korotusosista luovutaan.

2 §. *Ansioapäivärahan ansio-osa.* Pykälässä säädetään ansioapäivärahan ansio-osan ja korotetun ansio-osan laskemisesta. Pykälän otsikosta ehdotetaan poistettavaksi maininta korotetusta ansio-osasta, jotta pykälän otsikko vastaisi paremmin muuttuneen pykälän sisältöä.

Pykälän 1 momentissa säädetään ansio-osan laskennasta. Koska lapsikorotusta koskeva työttömyysturvalain 6 luvun 6 § on kumottu 1.1.2024 alkaen lailla 1300/2023, viittaus lapsikorotukseen poistettaisiin momentista.

Pykälän 2 momentissa säädetään korotetusta ansio-osasta. Momentti ehdotetaan kumottavaksi, koska työllistymistä edistävien palveluiden ajalta ei enää maksettaisi korotettua ansio-osaa.

3 §. *Korotusosan ja korotetun ansio-osan maksaminen työllistymistä edistävien palvelujen ajalta.* Pykälässä säädetään työttömyyspäivärahan korotusosan ja korotetun ansio-osan maksamisesta työllistymistä edistävien palvelujen ajalta. Pykälä ehdotetaan kumottavaksi.

5 a §. *Yrittäjän oikeus korotettuun ansio-osaan.* Pykälässä säädetään ansiopäivärahaan oikeutetun yrittäjän oikeudesta korotettuun ansio-osaan. Pykälä ehdotetaan kumottavaksi.

7 luku Työmarkkinatukea koskevat yleiset säännökset

4 §. *Työmarkkinatuen määrä.* Pykälän 1 momentissa säädetään täysimääräisestä työmarkkinatuesta ja työmarkkinatuen korotusosasta. Koska työttömyysetuuksien korotusosat esitetään poistettaviksi, momentista poistettaisiin viittaukset lain 6 luvussa säädettyyn peruspäivärahan korotusosaan.

5 §. *Oikeus työmarkkinatuen korotusosaan työllistymistä edistävien palvelujen ajalta.* Pykälässä säädetään työmarkkinatuen korotusosan maksamisesta työllistymistä edistävien palvelujen ajalta. Pykälä ehdotetaan kumottavaksi.

9 §. *Osittainen työmarkkinatuki.* Pykälän 1 momentti sisältää säännöksen osittaisena maksettavan työmarkkinatuen määrästä. Työmarkkinatuki maksetaan osittaisena henkilölle, joka asuu vanhempiensa taloudessa eikä ole täyttänyt työssäoloehto. Momenttia muutettaisiin siten, että osittaisena maksettavan työmarkkinatuen määrä olisi 35 % siitä työmarkkinatuen määrästä, joka henkilölle muutoin maksettaisiin.

Pykälään lisättäisiin uusi 5 momentti. Pykälän 2 momentin 2 kohdassa säädetään työnhakijan vanhempien, joiden taloudessa hän asuu, 6 §:ssä tarkoitetuista tuloista. Momentissa säädettäisiin mainitusta 2 momentin 2 kohdasta poiketen, että vanhemman tuloina ei kuitenkaan otettaisi huomioon omaishoidon tuesta annetussa laissa (937/2005) tarkoitettua hoitopalkkiota eikä perhehoitolaissa (263/2015) tarkoitettua hoitopalkkiota, jos toimeksiantosopimusta perhehoidosta ei ole tehty ansaintatarkoituksessa. Ansaintatarkoituksen arviointi edellyttäisi tapauskohtaista harkintaa. Ansaintatarkoituksen voitaisiin katsoa puuttuvan esimerkiksi tilanteessa, jossa hoidettava on perhehoitajan puoliso tai perhehoitajan kanssa samassa taloudessa asuva oma lapsi.

8 luku Alueellisen liikkuvuuden tukeminen

2 §. *Liikkuvuusavustuksen määrä.* Pykälässä säädetään liikkuvuusavustuksen määrästä. Pykälän 2 momentissa säädetään liikkuvuusavustuksen maksamisesta korotettuna, jos työpaikka tai koulutuksen järjestämispaikka sijaitsee yli 200 kilometrin etäisyydellä henkilön tosiasiallisesta asuinpaikasta taikka työn tai siihen liittyvän koulutuksen takia tehtyä muuttoa edeltävästä tosiasiallisesta asuinpaikasta. Pykälän 3 ja 4 momentissa säädetään korotettua liikkuvuusavustuksen maksamista koskevista muista edellytyksistä. Pykälän 2–4 momentit ehdotetaan kumottavaksi. Liikkuvuusavustusta ei maksettaisi enää korotettuna.

5 §. *Tämän lain poikkeava soveltaminen liikkuvuusavustukseen.* Pykälän 1 momentissa viitataan, mitä 11 luvun 9 a §:ssä säädetään lapsikorotuksesta. Mainittu viitattu lainkohta on koskenut lapsikorotuksen maksamista Kansaneläkelaitokselle ja se on kumottu 1.1.2024 alkaen lailla 1300/2023 samassa yhteydessä lapsikorotusta koskevan työttömyysturvalain 6 luvun 6 §:n ja 7 luvun 4 §:n 2 momentin kanssa. Momentista poistettaisiin viittaus mainittuun kumottuun lainkohtaan.

11 luku Toimeenpanoa koskevat säännökset

4 §. *Työvoimaviranomaisen työvoimapolitiittinen lausunto.* Pykälän 1 momentin 3 kohdassa säädetään työllistymistä edistävän palvelun sisällyttämisestä työnhakijan kanssa laadittuun

työllistymissuunnitelmaan tai sitä korvaavaan suunnitelmaan. Korotusosien poistamisen jälkeen työttömyysetuuden maksaja ei enää tarvitsisi työvoimapoliittisen lausunnon ohessa tietoa palvelun sisällyttämisestä suunnitelmaan. Momentin 3 kohta kumottaisiin.

13 luku Tietojen saamista ja luovuttamista koskevat säännökset

1 §. Oikeus tietojen saamiseen. Pykälän 2 momentin 3 kohdan mukaan Kansaneläkelaitoksella on oikeus saada työvoimaviranomaiselta tiedot työmarkkinatuen saajan oleskeluluvan perusteesta ja ensimmäisestä kotikuntamerkinästä. Työvoimaviranomaisen on annettava tiedot Kansaneläkelaitokselle viivytyksettä, jos kyse on 14 luvun 3 a §:n 4 momentin toisessa virkkeessä tarkoitetusta henkilöstä. Kohta 3 poistettaisiin momentista, koska Kansaneläkelaitoksella ei olisi tarvetta saada työvoimaviranomaiselta säännöksessä mainittuja tietoja, sillä Kansaneläkelaitoksella on oikeus saada tiedot Maahanmuuttovirastolta ja Digi- ja väestötietovirastolta. Kansaneläkelaitoksen oikeus tietojen saamiseen perustuu voimassa olevaan työttömyysturvalain 13 luvun 1 §:n 1 momenttiin, jonka perusteella Kansaneläkelaitoksella on oikeus saada salassapitosäännösten ja muiden tiedon saantia koskevien rajoitusten estämättä maksutta käsiteltävänä olevan asian ratkaisemista tai muuten tämän lain tai Suomea sitovassa sosiaaliturvasopimuksessa tai sosiaaliturvaa koskevassa muussa kansainvälisessä säädöksessä säädettyjen tehtävien toimeenpanemista varten välttämättömät tiedot muun muassa valtion, hyvinvointialueen ja kunnan viranomaiselta sekä muulta julkisoikeudelliselta yhteisöltä.

14 luku Erinäisiä säännöksiä

3 §. Ansiopäivärahan ja peruspäivärahan rahoitus. Pykälän 2 momentti sisältää viittauksen lapsikorotukseen. Koska lapsikorotusta koskeva työttömyysturvalain 6 luvun 6 § on kumottu 1.1.2024 alkaen lailla 1300/2023, viittaus lapsikorotukseen poistettaisiin momentista.

3 b §. Peruspäivärahan saajan kotikunnan rahoitusosuus. Pykälän 3 momentti sisältää viittauksen lapsikorotukseen. Koska lapsikorotusta koskeva työttömyysturvalain 6 luvun 6 § on kumottu 1.1.2024 alkaen lailla 1300/2023, viittaus lapsikorotukseen poistettaisiin momentista.

7.2 Laki työttömyysetuuksien rahoituksesta

4 §. Ansiopäivärahojen rahoitus. Pykälän 5 momentissa säädetään työttömyyskassan rahoitusosuudesta. Momentista ehdotetaan poistettavaksi viittaus kumottavaksi ehdotettuun työttömyysturvalain 6 luvun 2 §:n 2 momenttiin, jossa säädetään korotusta ansio-osasta.

8 §. Peruspäivärahan rahoitus. Pykälän 1 momentissa säädetään peruspäivärahan rahoituksesta. Momentista ehdotetaan poistettavaksi viittaus peruspäivärahan korotusosiin.

8 Lakia alemman asteinen sääntely

Valtioneuvoston asetuksessa työttömyysetuutta määrättäessä huomioon otettavasta tulosta (1332/2002) säädetään työmarkkinatuen tarveharkinnasta ja osittaisesta työmarkkinatuesta sekä tuloista tehtävistä vähennyksistä ja huomioon otettavista tuloista. Esityksessä esitetään, että osittaisen työmarkkinatuen hakijan vanhempien, jonka taloudessa hän asuu, saamaa omaishoidon hoitopalkkiota ja perhehoidon palkkiota, jos toimeksiantosopimusta perhehoidosta ei olisi tehty ansaintatarkoituksessa ei huomioitaisi vanhemman tulona ja tästä ehdotetaan säädettävän työttömyysturvalain 7 luvun 9 §:ssä. Tämän muutoksen johdosta ei olisi

tarpeen muuttaa valtioneuvoston asetusta työttömyysetuutta määrättäessä huomioon otettavasta tulosta.

9 Voimaantulo

Ehdotetaan, että lait tulevat voimaan 1 päivänä tammikuuta 2025.

Työttömyysturvalain muuttamisesta annettavan lain siirtymäsäännöksen 1 momentin mukaan, jos työllistymistä edistävä palvelu on alkanut ennen lain voimaantuloa 1.1.2025, työllistymistä edistävän palvelun ajalta maksettavaan työttömyysetuuteen sovelletaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä. Palvelun ajalta voitaisiin maksaa peruspäivärahan ja työmarkkinatuen korotusosaa tai korotettua ansio-osaa lain voimaantulon jälkeiseltä ajalta palvelun loppuun saakka, kuitenkin kokonaisuudessaan enintään 200 päivältä.

Jos palvelu järjestetään jaksotettuna erillisiin kokonaisuuksiin siten, että jaksot eivät liity yhtäjaksoisesti toisiinsa, korotusosaa tai korotettua ansio-osaa ei maksettaisi palvelujakson ajalta, joka alkaa 1.1.2025 tai myöhemmin.

Siirtymäsäännöksen 2 momentin mukaan ennen 1.1.2025 alkaneeseen työhön ja työhön liittyvään koulutukseen sovelletaan tämän lain voimaan tullessa voimassa ollutta 8 luvun 2 §:n 2–4 momenttia.

10 Toimeenpano ja seuranta

Esitettyjen muutosten vaikutuksia työttömyysetuuksien ja muiden sosiaaliturvaetuuksien käyttöön on mahdollista seurata työttömyyskassojen ja Kansaneläkelaitoksen tilastojen avulla. Lisäksi työllistymistä edistävään palveluun osallistumisesta on mahdollista saada tietoja työvoimaviranomaisen tilastoista. Samaan aikaan tässä esityksessä ehdotettujen muutosten kanssa tulee voimaan työvoimapalveluiden siirto kuntien järjestämisvastuulle. Tällä voi olla vaikutuksia työllistymistä edistävien palveluiden tarjoamiseen.

11 Suhde muihin esityksiin

11.1 Esityksen riippuvuus muista esityksistä

Esitys liittyy hallituksen esitykseen eduskunnalle sosiaaliturvarahastojen säästöjen ja kuntien talouden vahvistamiseen ohjaamista ja sairauspäivärahan muutoksia koskevaksi lainsäädännöksi. Kyseisessä esityksessä kanavoidaan tässä esityksessä esitetyt työttömyysvakuutusmaksuihin kohdistuvat säästöt valtiolle ja kunnille.

11.2 Suhde talousarvioesitykseen

Esitys liittyy valtion vuoden 2025 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

12 Suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys

Ehdotettu sääntely on merkityksellistä perustuslain 19 §:n 2 momentin sekä 22 §:n kannalta. Ehdotettu sääntely on merkityksellistä myös YK:n taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä oikeuksien koskevaan yleissopimuksen (TSS-sopimus, SopS 6/1976), Uudistetun Euroopan sosiaalisen peruskirjan sekä työllisyyden edistämistä ja työttömyysturvaa koskevan Kansainvälinen työjärjestö ILO:n yleissopimuksen (n:o 168) (SopS 64/1991) kannalta.

Perustuslain 19 §:ssä säädetään oikeudesta sosiaaliturvaan. Perustuslain 19 §:n 2 momentin mukaan lailla taataan jokaiselle oikeus perustoimeentulon turvaan työttömyyden, sairauden, työkyvyttömyyden ja vanhuuden aikana sekä lapsen syntymän ja huoltajan menetyksen perusteella.

Perustuslain 19 §:n 2 momentilla on asetettu lainsäätäjälle velvoite taata jokaiselle perustoimeentulon turvaa tarvitsevalle subjektiivinen oikeus lailla säädettyyn julkisen vallan järjestämään turvaan. Säännöksen tarkoittama perustoimeentulon turva merkitsee pidemmälle menevää turvan tasoa kuin perustuslain 19 §:n 1 momentin mukainen oikeus välttämättömään toimeentuloon. Perustoimeentuloa turvaava järjestelmä ei siten voi muodostua 1 momentin mukaisesta viimesijaisesta turvasta. Toisaalta perustoimeentulon turvaa ei ole säädetty perustuslain tasoiseksi yksilön subjektiiviseksi oikeudeksi, vaan perustuslaki asettaa veloitteen taata tällainen turva tavallisen lain tasolla. Turva on yhteydessä säännöksessä lueteltuihin sosiaalsiin riskitilanteisiin ja laissa kulloinkin säädettyihin etuuksien saamisedellytyksiin ja menettelyihin. Perusoikeusuudistuksen esitöiden ja perustuslakivaliokunnan vakiintuneen käytännön mukaan perustuslain 19 §:n 2 momentissa tarkoitettu perustoimeentulon turva on voimassa olevasta sosiaalilainsäädännöstä riippumaton, eikä siten kiinnity suoraan tiettyihin olemassa oleviin etuusjärjestelmiin. Säännös ei siten tarkoita turvata nykyisin tavallisella lailla määritettyjä yksittäisiä etuuksia sellaisenaan. (HE 309/1993 vp; PeVM 25/1994 vp; esim. PeVL 33/2004 vp; PeVL 48/2006 vp, PeVL 16/2023 vp.)

Perustuslain 19 §:n 2 momentilla ei myöskään ole turvattu mitään nimenomaista lailla säädettyä perustoimeentulon turvajärjestelmää sinänsä, vaan ylipäätään yksilön oikeus perustoimeentulon turvaan. Olennaista on, että oikeus perustoimeentuloon on säännöksessä mainituissa sosiaalisissa riskitilanteissa turvattu jonkin sosiaaliturvajärjestelmän kautta. (esim. PeVL 60/2002 vp, PeVL 30/2005 vp.)

Perustuslain 19 §:n 2 momentti edellyttää sosiaaliturvajärjestelmien laatimista siten kattaviksi, ettei niiden ulkopuolelle jää väliinpuotoajaryhmiä. Perustoimeentulon turvan riittävyyttä arvioitaessa on merkitystä sillä, onko henkilöllä lakisääteiset turvajärjestelmät ja hänen tilanteensa muutoin kokonaisuutena arvioiden toimeentulon edellytykset huolimatta siitä, että hänen normaalit toimeentulomahdollisuutensa ovat säännöksen tarkoittaman seikan johdosta heikentyneet. Säännöksen vaatimuksia eivät vastaa sellaiset lainsäädännölliset muutokset, jotka merkitsevät olennaista puuttumista edellä tarkoitettuun tavoin suojattuun perustoimeentulon turvaan. Sosiaaliturvaa voidaan kuitenkin suunnata ja kehittää yhteiskunnan taloudellisten voimavarojen mukaisesti. Säännöksen tarkoituksena on varmistaa, että myös pitkällä aikavälillä perustoimeentulon turva on taattu. (HE 309/1993 vp; PeVM 25/1994 vp.)

Esityksessä on kyse joissakin tapauksissa työttömyysetuuden saajalle nykyisin myönnettävän etuuden alenemiseen johtavasta sääntelystä. Perusoikeuteen voidaan säätää tavallisella lailla rajoituksia tietyin edellytyksin, mutta rajoitusten on oltava tarkkarajaisia ja riittävän täsmällisesti määriteltyjä. Ne eivät saisi myöskään ulottua perusoikeuden ydinalueelle. Lisäksi rajoitusperusteiden tulisi olla välttämättömiä hyväksyttävän tarkoituksen saavuttamiseksi. Ne eivät saisi olla myöskään ristiriidassa Suomen kansainvälisten ihmisoikeusvelvoitteiden kanssa. (PeVM 25/1994 vp.)

Perustuslain 19 §:n 1 momentin subjektiivisen oikeuden perustavasta luonteesta ja perustuslain 22 §:ssä julkiselle valalle asetetusta perusoikeuksien turvaamisen velvoitteesta on johdettavissa lainsäätäjään kohdistuva velvoite järjestää tukijärjestelmä sellaiseksi, että yksilöillä on riittävät tosiasialliset mahdollisuudet päästä oikeuksiinsa (PeVL 31/1997 vp, s. 3). Perusoikeussäännökset velvoittavat julkista valtaa. Jos perusoikeuksia toteuttavien etuuksiin puututaan, valtiosääntöisen sallittavuuden arvioinnissa voidaan soveltuvin osin tukeutua

samankaltaisiin arviointiperusteisiin kuin varsinaisten perusoikeusrajoitusten sallittavuuden arvioinnissa.

Keskeinen kysymys perustuslain 19 §:n arvioinnin osalta on se, ovatko perusturvaa koskeville muutoksille esitetyt perustelut perusoikeusdoktriinin kannalta hyväksyttäviä ja suhteellisuusvaatimuksen mukaisia. Vastaavanlainen velvollisuus muutosten hyväksyttävyyden ja suhteellisuuden arvioinnille on johdettavissa myös TSS-sopimuksen määräyksistä sekä Euroopan sosiaalisen peruskirjan 12 artiklasta, jonka mukaan sopimusvaltiot ovat sitoutuneet pyrkimykseen asteittain nostaa sosiaaliturvajärjestelmänsä korkeammalle tasolle.

TSS-sopimuksen 9 artiklan mukaan sopimusvaltiot tunnustavat jokaiselle oikeuden sosiaaliturvaan sosiaalivakuutus mukaan lukien. Edelleen TSS-sopimuksen 11 artiklan mukaan sopimusvaltiot tunnustavat jokaiselle oikeuden saada itselleen ja perheelleen tyydyttävä elintaso, joka käsittää riittävän ravinnon, vaatetuksen ja sopivan asunnon, sekä oikeuden elinehtojen jatkuvaan parantamiseen. Sopimusvaltiot sitoutuvat TSS-sopimuksen 2 artiklan nojalla täysimääräisesti käytettävissä olevien voimavarojensa mukaan ryhtymään toimenpiteisiin kaikin soveltuvin keinoin ja varsinkin lainsäädäntötoimenpitein yleissopimuksessa tunnustettujen oikeuksien toteuttamiseksi asteittain kokonaisuudessaan. Oikeuksien toteuttamisessa kuitenkin huomioidaan 9 artiklan mukaisesti sopimusvaltion käytettävissä olevat voimavarat, jotka voidaan ottaa huomioon painavampina syinä sosiaaliturvaetuksia heikennettäessä. TSS-sopimuksen täytäntöönpanoa valvova Taloudellisten, sosiaalisten ja sivistyksellisten oikeuksien komitea on linjannut, miten sopimuksen velvoitteita ja niihin kohdistuvia muutoksia tulisi tulkita.

Euroopan sosiaalisen peruskirjan 12 artikla velvoittaa jäsenvaltion luomaan sosiaaliturvajärjestelmän, joka turvaa kansalaisten toimeentulon työelämän katkoksiin liittyvien riskien varalta ja 12 artikla kattaa sekä vakuutusperustaiset ja ansiosidonnaiset korvaukset että aiemmasta työhistoriasta riippumattomat, useimmiten verorahoitteiset tasakorvaukset. Sopimuksen 13 artikla taas turvaa oikeuden sosiaalivastuuseen jokaiselle, jolla ei ole riittäviä tuloja tai varoja ja joka ei pysty hankkimaan tällaisia tuloja tai varoja joko omin avuin tai muista lähteistä. Euroopan sosiaalisen peruskirjan III osan G artiklan mukaan peruskirjan takaamiin oikeuksiin ei saa kohdistaa muita peruskirjassa määriteltäviä rajoituksia, lukuun ottamatta sellaisia rajoituksia, joista on säädetty laissa ja jotka ovat välttämättömiä demokraattisessa yhteiskunnassa muiden henkilöiden oikeuksien ja vapauksien turvaamiseksi tai yleisen edun, kansallisen turvallisuuden, kansan terveyden tai moraalien suojelemiseksi.

Kansainvälisten ihmisoikeussopimusten valvontaelimet ovat antaneet Suomea koskevia kannanottoja. YK:n TSS-komitea antaa sopimuksen säännösten tulkinnoista yleiskommentteja (general comments). Komitean viimeisimmät Suomea koskevat loppupäätelmät hyväksyttiin 5.3.2021 (E/C.12/FIN/CO/7). Komitea kiinnitti päätelmissään huomiota sosiaaliturvaan (9 artikla) katsoen että vuosien 2015–2019 aikaiset etuuksien leikkaukset ja kansaneläkeindeksiin jäädytykset tekivät etuuksista riittämättömiä. Komitea vaati Suomea varmistamaan jatkossa, että sosiaalietuudet pysyvät riittävinä ja että harkittaessa leikkauksia muun muassa julkisen talouden säästötoimien yhteydessä a) leikkaukset ovat väliaikaisia ja koskevat ainoastaan kriisiaikaa; b) leikkaukset ovat välttämättömiä ja oikeasuhteisia, että muiden toimintaperiaatteiden noudattaminen tai toimenpiteistä pidättäytyminen olisi haitallisempaa taloudellisten, sosiaalisten ja sivistyksellisten oikeuksien kannalta; c) leikkaukset eivät vaikuta suhteettomasti muita heikommassa asemassa oleviin ja syrjäytyneisiin ryhmiin; d) leikkauksiin liitetään muita toimia, kuten sosiaalisia tulonsiirtoja, joilla lievennetään kriisiaikoina syntyvää eriarvoisuutta; ja e) leikkauksissa säilytetään etuuden ydinosaa, joka mahdollistaa edunsaajille riittävän elintason. Lisäksi komitea kehotti perehtymään yleiskommenttiin nro 19 (2007)

oikeudesta sosiaaliturvaan sekä julkisen talouden säästötoimia koskevaan komitean puheenjohtajan kirjjeeseen (2012) (E/2013/22–E/C.12/2012/3, annex VI (B)).

Euroopan sosiaalista peruskirjaa valvova sosiaalisten oikeuksien komitea on arvioinut Suomen sosiaaliturvaa ja se antoi viimeksi vuoden 2023 alussa ratkaisun, jonka mukaan Suomen perustoimeentuloturvan ja vähimmäistoimeentuloa turvaavien etuuksien määrät ovat liian matalia kattaakseen tuensaajan perustarpeet uudistetun Euroopan sosiaalisen peruskirjan edellyttämällä tavalla. Ministerikomitea on puolestaan kesäkuussa 2023 antanut sosiaalisten oikeuksien komitean vuonna 2018 tekemään ratkaisuun liittyvän suosituksen (CM/RecChS(2023)1).

Peruskirjan voimaan saattaneet valtiot ovat sitoutuneet suojaamaan sen artikloissa määriteltyjä sosiaalisia ja taloudellisia oikeuksia. Suomen sosiaaliturvajärjestelmässä on sekä ansioon sidottuja, että vähimmäismääräisiä etuuksia. Vähimmäismääräisiä sosiaaliturvaetuuksia ovat takuueläke, vähimmäismääräinen sairaus- ja kuntoutuspäiväraha sekä työttömyysturvan peruspäiväraha. Niiden rinnalla ovat sosiaaliavustuksiksi luokiteltavat tarveharkintaiset etuudet eli työmarkkinatuki ja toimeentulotuki. Pääsääntöisesti Suomessa pyritään turvaamaan yksilön asemaa sosiaalisen riskin varalta (kuten työttömyyden, sairauden tai työkyvyttömyyden).

Pohjoismainen käsitys sosiaaliturvasta rahallisen tuen ja palveluiden yhdistelmänä vaikuttaa suomalaisen järjestelmän taustalla. Komitea on tarkastellut myös muiden Pohjoismaiden perusturvan riittävyyttä. Myös niiden osalta ovat nousseet esille Pohjoismaisen järjestelmän erityispiirteet. Näkemys on osaltaan johtanut eriäviin näkemyksiin sosiaalisten oikeuksien komitean kanssa. Suomi arvioi vähimmäisturvan riittävyyttä toisin, koska Suomessa sosiaalietuudet, sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut ja erilaiset terveydenhuollon maksukatot muodostavat kokonaisuuden. Yksittäisen etuuden taso ei Suomen näkemyksen mukaan ole hyvä mittari tuen riittävyydelle, koska Suomessa toimeentulo voi koostua esimerkiksi työmarkkinatuesta, asumistuesta ja toimeentulotuesta. Lisäksi muun muassa julkisilla terveyspalveluilla ja reseptilääkkeillä ovat omat maksukattonsa, jotka rajaavat asiakkaan terveydenhuoltokustannukset kohtuulliselle tasolle.

Perustuslakivaliokunta on todennut, että perustuslain 19 §:n 2 momentin mukainen perustoimeentulon turva merkitsee pidemmälle menevää turvan tasoa kuin pykälän 1 momentin mukainen oikeus välttämättömään toimeentuloon ja huolenpitoon. Perustoimeentuloa turvaava järjestelmä ei siten voi muodostua 1 momentin mukaisesta viimesijaisesta turvasta (HE 309/1993 vp, s. 70/I, PeVM 25/1994 vp, s. 10/II, PeVL 48/2006 vp, s. 2, PeVL 25/2013 vp, s. 2/I).

Perustuslakivaliokunta on katsonut, että sosiaalisten oikeuksien mitoituksessa lainsäätäjälle asetetun toimintavelvoitteen luonteen mukaista on, että kansantalouden ja julkisen talouden tila voidaan ottaa huomioon mitoitettaessa sellaisia etuuksia, jotka julkinen valta välittömästi rahoittaa (esim. PeVL 34/1996 vp, PeVL 6/2015 vp, PeVL 70/2022 vp, PeVL 15/2023 vp, PeVL 16/2023 vp).

Perustuslakivaliokunnan vakiintuneen kannan mukaan valtiontalouden säästötavoitteet taloudellisen laskusuhdanteen aikana voivat muodostaa hyväksyttävän perusteen puuttua jossain määrin myös perustuslaissa turvattujen oikeuksien tasoon (ks. PeVM 25/1994 vp ja esim. PeVL 21/2016 vp ja PeVL 10/2015 vp). Tällöinkään sääntely ei saa kokonaisuutena arvioiden vaarantaa perustuslaissa turvatun perusoikeuden toteutumista (PeVL 10/2015 vp).

Rajoitusten on oltava tarkkarajaisia ja riittävän täsmällisesti määriteltyjä ja niiden olennaisen sisällön tulee ilmetä laista. Rajoituksille on oltava hyväksyttävä ja painava yhteiskunnallinen

tarve. Rajoitusten on oltava myös suhteellisuusvaatimuksen mukaisia. Lainsäädännön tavoitteiden tulee olla oikeassa suhteessa käytettyihin keinoihin, ja rajoitusten tulee olla välttämättömiä hyväksyttävän tarkoituksen saavuttamiseksi. Perusoikeuden rajoitus on toisin sanoen sallittu ainoastaan, jos tavoitetta ei voi saavuttaa perusoikeuteen vähemmän puuttuvin keinoin. Hyväksyttävyyden arvioinnissa on otettava huomioon myös Suomea sitovat kansainväliset ihmisoikeusvelvoitteet ja merkitystä on Suomea sitovien perus- ja ihmisoikeussopimusten vastaavilla, ihmisoikeutta koskevilla säännöksillä.

Kansainvälisen työjärjestön (ILO) työllisyyden edistämistä ja työttömyysturvaa koskevan yleissopimuksen nro 168 artikla 12 kohdan 1 mukaan, mikäli yleissopimuksessa ei toisin määrätä, kukin jäsenvaltio voi määritellä työttömyysturvan järjestämisen osalta tavat tai tavat, joilla se haluaa panna täytäntöön yleissopimuksen määräykset järjestelmällä, joka joko perustuu maksuihin tai on niihin perustumaton tai tällaisten järjestelmien yhdistelmällä. Mainitun artiklan 2 kohdan mukaan, mikäli jäsenvaltion lainsäädäntö kuitenkin takaa työttömyysturvan kaikille niille asukkaille, joiden varat eivät työttömyyden aikana ylitä määrättyä rajaa, myönnettävä työttömyysturva voidaan rajoittaa edunsaajan tai hänen perheensä varat huomioon ottaen 16 artiklan määräysten mukaisesti.

Edellä mainitun ILO:n yleissopimuksen artiklan 15 kohdan 1 alakohdan b koskee tilannetta, jolloin henkilö on kokonaan työtön ja hänen ansiotulonsa ovat väliaikaisesta työn loppumisesta johtuen keskeytyneet ilman, että työsuhde on katkennut. Silloin kun tämä tilanne kuuluu työttömyysturvan piiriin, etuudet tulee sopimuksen mukaan suorittaa määräajoin toistuvien maksujen muodossa, jotka lasketaan seuraavasti: silloin kun tällaiset etuudet eivät perustu maksuihin tai aikaisempiin ansiotuloihin, ne tulee määritellä vähintään 50 prosentin tasolle lakisääteisestä vähimmäispalkasta tai tavallisen työläisen palkasta tai tasolle, joka turvaa peruselinkustannusten kattamiseen tarvittavan vähimmäismäärän, sen mukaan mikä näistä on korkein. Yleissopimuksen 16 artiklan mukaan, huolimatta 15 artiklan määräyksistä 19 artiklan 2 a) kohdassa määriteltä perusmaksukautta pitempään maksettava etuus, kuten myös jäsenvaltion 12 artiklan 2 kohdan mukaisesti maksamat etuudet, voidaan määritellä ottaen ensin huomioon muut edunsaajan ja hänen perheensä käytettävissä olevat tietyn rajan ylittävät varat määrätyn asteikon mukaan. Joka tapauksessa näiden etuuksien tulee yhdessä muiden sellaisten etuuksien kanssa, joihin he saattavat olla oikeutettuja, turvata heille kansallisten normien mukaiset terveelliset ja kohtuulliset elinolosuhteet.

Korotusosat

Esityksessä ehdotetaan, ettei työllistymistä edistävien palvelujen ajalta maksettaisi enää ollenkaan työttömyysetuutta korotettuna. Palveluiden ajalta maksettaisiin samansuuruista etuutta, johon työnhakijalla olisi oikeus työttömänä ollessaankin. Ehdotettu muutos ei toisin sanoen heikentäisi työttömyysetuuden saajan tulojen kokonaismäärää vähäisemmäksi kuin työttömyysaikainen perusturva kokonaan työttömänä.

Perustuslakivaliokunta on perusoikeusuudistuksen jälkeen katsonut, että työttömyysetuuksista työttömyyspäivärahan peruspäiväraha ja sitä suuruudeltaan vastaava ansiopäivärahan perusosa sekä työmarkkinatuki ovat perustuslain 19 §:n 2 momenttiin liittyviä sosiaaliturvan etuusjärjestelmiä (PeVL 25/2013 vp). Aktiiviajan korotusosien poistaminen ei heikennä työttömyyden aikaista perustoimeentuloa eivätkä esitetyt ehdotukset eivät ole siten ongelmallisia perustuslain 19 §:n 2 momentin tai 22 §:n kannalta.

Liikkuvuusavustuksella korvataan niitä kustannuksia, jotka syntyvät henkilön ottaessa vastaan työpaikan tai työllistymisen edellytyksenä olevan koulutuspaikan pitkän matkan päästä.

Liikkuvuusavustuksella voidaan korvata myös muuttokustannuksia. Liikkuvuusavustus ei ole perustuslain 19 §:n 2 momentissa tarkoitettu perustoimeentuloa turvaava etuus.

Osittainen työmarkkinatuki

Osittaisen työmarkkinatuen määrää esitetään muutettavaksi siten, että osittaisen työmarkkinatuen vähimmäismäärä olisi nykyisen 50 prosentin sijasta 35 prosenttia tuen hakijalle muutoin maksettavasta työmarkkinatuesta.

Hallituksen esityksessä HE 235/1993 eduskunnalle työmarkkinatukea koskevaksi lainsäädännöksi sekä laiksi työttömyysturvalain muuttamisesta ehdotettiin, että vanhempiensa luona asuville ensimmäistä kertaa työmarkkinoille tuleville maksettaisiin osittainen työmarkkinatuki, jonka suuruus olisi ehdotuksen mukaan 60 prosenttia tuen normaalista määrästä. Hallituksen esityksen HE 235/1993 perusteluiden mukaan työmarkkinatuen osittaminen näissä tapauksissa on perusteltua, koska työmarkkinatuki on lähtökohtaisesti vähimmäistoimeentulon turvaava etuus. Tällöin tuen tarpeeseen vaikuttavat erityisesti todelliset elinkustannukset. Nämä kustannukset ovat vanhempiensa luona asuvalla henkilöllä säännönmukaisesti pienemmät kuin omassa taloudessaan asuvalla henkilöllä, todetaan hallituksen esityksessä HE 235/1993. Perustuslakivaliokunta totesi lausunnossaan PeVL 32/1993 vp, että kun otetaan huomioon vanhempien luona asumisen tavanomainen vaikutus asianomaisen todellisiin elinkustannuksiin, ei 26 §:n suuruista leikkausta työmarkkinatukeen voida valiokunnan mielestä pitää toimeentulon perusturvaa heikentävänä, ja lisäksi että kyseinen lainkohta ei niin ollen vaikuta 2. lakiehdotuksen käsittelyjärjestykseen.

Työttömyysturvalain kokonaisuudistuksen yhteydessä (HE 115/2002 vp) ehdotettiin työmarkkinatuen maksamista voimassa olevan lain tapaan osittaisena vanhempiensa taloudessa asuvalle henkilölle, joka ei ole täyttänyt työssäoloahtoa. Perustuslakivaliokunta totesi lausunnossaan PeVL 46/2002 vp, että ehdotus on perusoikeuksien yksilöllisen luonteen näkökulmasta kovin kaavamainen, koska sääntelyssä ei oteta huomioon, saako asianomainen taloudellista tukea vanhemmiltaan. On mahdollista, että vanhemmatkin ovat työmarkkinatuen saajia.

Perustuslakivaliokunta katsoi lausunnossaan PeVL 46/2002 vp, että osittaista työmarkkinatukea tarkoittava ehdotus on merkityksellinen myös Kansainvälisen työjärjestön (ILO) työllisyyden edistämistä ja työttömyysturvaa koskevan yleissopimuksen nro 168 kannalta. Sopimuksen mukaisesti etuuksien tulee vastata, silloin kun ne eivät perustu suoritettuihin maksuihin tai aikaisempiin työtuloihin, vähintään 50 prosentin tasoa – korkeimman perusteen mukaan – lakisääteisestä vähimmäispalkasta tai tavallisen työläisen palkasta taikka tasoa, joka turvaa peruselinkustannusten kattamiseen tarvittavan vähimmäismäärän.

Perustuslakivaliokunta totesi myös lausunnossaan PeVL 46/2002 vp, että yleissopimuksessa tarkoitettut arviointikriteerit eivät ole selkeät. Jos kuitenkin peruspäivärahan ja työmarkkinatuen arvioidaan yltävän kattamaan peruselinkustannukset, on 60-prosenttinen työmarkkinatuki selvästikin alle ILO-sopimuksen mukaisen tason. Ehdotettu osittainen työmarkkinatuki oli valiokunnan käsityksen mukaan myös alhaisempi kuin perustuslain 19 §:n 2 momentin tarkoittama, laissa säädettävä perustoimeentulon turvan taso. Lakiehdotusta oli tältä osin muutettava niin, että työmarkkinatuen määrän alentaminen suhteutetaan kyseisen työnhakijan todelliseen taloudelliseen tilanteeseen vanhempiin nähden, joiden taloudessa hän elää. Tämä katsottiin edellytykseksi lakiehdotuksen käsittelemiselle tavallisen lain säätämisjärjestyksessä.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta mietinnössään StVM 43/2002 vp toteutti perustuslakivaliokunnan lausunnossaan PeVL 46/2002 vp asettaman edellytyksen. Perustuslakivaliokunta oli edellyttänyt lakiehdotusta muutettavaksi niin, että työmarkkinatuen määrän alentaminen suhteutetaan kyseisen työnhakijan todelliseen taloudelliseen tilanteeseen vanhempiin nähden, joiden taloudessa hän elää. Kannanotto edellytti osittaisen työmarkkinatuen muuttamista tarveharkintaiseksi. Sosiaali- ja terveysvaliokunta ehdotti edellytetyn muutoksen tekemistä. Valiokunta huomautti, että toteutettava perustuslakivaliokunnan edellyttämän tarveharkinnan lisääminen lähentää työmarkkinatukea toimeentulotukeen. Samalla valiokunta alensi osittaisen työmarkkinatuen määrän 50 prosenttiin muutoin lasketusta määrästä.

Hallituksen esityksessä HE 115/2012 vp eduskunnalle laeiksi työttömyysturvalain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta, toimeentulotuesta annetun lain 11 §:n muuttamisesta sekä asumistukilain 15 §:n väliaikaisesta muuttamisesta ehdotettiin, että työmarkkinatuen saajan puolison tulojen perusteella suoritettavasta tarveharkinnasta luovutaan. Perustuslakivaliokunta totesi lausunnossaan PeVL 20/2012 vp, että tämä vastaa perustuslakivaliokunnan työttömyysturvalain säätämisen yhteydessä esittämää näkemystä siitä, että perustuslain kanssa parhaiten sopuinnussa on sellainen järjestely, jossa tarveharkinta kohdistuu vain työttömän omiin tuloihin (PeVL 46/2002 vp, s. 5/I).

Osittaista työmarkkinatukea maksetaan henkilölle, joka asuu vanhempiensa taloudessa. Osittaiseen työmarkkinatukeen esitetty määrän muutos alentaisi täysimääräistä työmarkkinatukea alemman tuen tasoa entisestään, mikä heikentäisi vanhempiensa taloudessa asuvan työttömän henkilön työttömyysajan perusturvan määrää. Tuen määrä olisi edelleen suhteutettu tuen hakijan todelliseen taloudelliseen tilanteeseen vanhempiin nähden, joiden taloudessa hän elää. Jatkossakin työmarkkinatuki maksettaisiin täysimääräisenä, jos hakija kykenee luotettavasti osoittamaan, etteivät vanhemmat tosiasiallisesti häntä taloudellisesti tue, jos vanhempien tulot ylittävät säädetyt tuloajan. Osittaisen työmarkkinatuen määrän alentamisen ehdotetulla tavalla ei arvioida johtavan siihen, että tuen saajat ohjautuisivat muutoksen johdosta säännönmukaisesti viimesijaiseksi turvaksi tarkoitetun toimeentulotuen saajiksi. Toimeentulotuen määrä on toimeentulotuesta annetun lain (1412/1997) mukaan määriteltujen menojen sekä käytettävissä olevien tulojen ja varojen erotus, ja osittaista työmarkkinatukea saavien viimesijaisen turvan tarve työttömyyden aikana voi vaihdella huomattavastikin.

Edellä esitetyillä perusteilla arvioidaan, että ehdotettu osittaisen työmarkkinatuen vähimmäismäärä edelleen täyttää sekä perustuslain 22 §:ssä julkiselle vallalle asetetun velvoitteen turvata perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutuminen, joita perustuslain 19 §:n 2 momentissa tarkoitetaan, että Suomea sitovat kansainväliset velvoitteet.

Yhteenvedo

Esityksen tavoitteena on osaltaan vahvistaa julkista taloutta.

Laskusuhdanteen ohella myös valtiontalouden säästötavoitetta voidaan pitää hyväksyttävänä perusteena puuttua jossain määrin toimeentuloetuuksien tasoon tilanteessa, jossa julkisen talouden menojen ja tulojen välillä vallitsee pitkäaikainen rakenteellinen epätasapaino. Valtiovarainministeriön mukaan Suomen julkisen talouden velkaa kerryttävä alijäämä on mittava, ja näin julkisen talouden velkasuhteen vakauttaminen edellyttää nopeita ja merkittäviä toimenpiteitä seuraavien vuosien aikana. Kansainvälisessä vertailussa korkean verorasituksen ja talouskasvun edellytysten turvaamisen vuoksi tasapainotusta ei voida valtiovarainministeriön mukaan kokonaan toteuttaa verotusta kiristämällä. Hallituksen tavoite julkisen talouden

tasapainottamiseksi edellyttääkin myös suoraa säästötoimia. Julkisen talouden kestävyydellä hallitus tavoittelee sitä, että julkinen valta voi jatkossa vastata paremmin velvoitteistaan.

Perustuslakivaliokunnan aiemman käytännön valossa mitään ehdottomia valtiosääntöoikeudellisia esteitä ei sinänsä liity siihen, että perustuslain 19 §:n 2 momentin alaan kuuluvia toimeentulotukietuuksia heikennetään (mm. PeVM 25/1994 vp.). Perustuslakivaliokunta on myös katsonut, että julkisen vallan välittömästi rahoittamien perustoimeentuloturvaetuuksien osalta etuuksien tasoa mitoitettaessa voidaan ottaa huomioon kulloinenkin kansantalouden ja julkisen talouden tila (PeVL 34/1996 vp., PeVL 21/2016 vp.). Perustuslakivaliokunta on kiinnittänyt huomiota siihen, ettei perusoikeuksilla tavoitella tiettyjen etuuksien tason turvaamista. Lisäksi se on lausunut, että sosiaaliturva on sidoksissa yhteiskunnan taloudellisiin voimavaroihin ja siten etuuksien mitoittamisessa on perusteltua huomioda julkisen talouden ja kansantalouden tila. Näin perusoikeuden tason arvioinnissa huomio kiinnittyy tuen saajan ohella yhteiskunnallisiin resursseihin.

Perustuslakivaliokunnan aiemmasta osittaista työmarkkinatukea koskevasta lausuntokäytännöstä ei kuitenkaan välttämättä ole johdettavissa sellaista kannanottoa osittaisen työmarkkinatuen tasosta, että esityksen voitaisiin todeta tältä osin vastaavan perustuslakivaliokunnan aiempia kannanottoja kansainvälisten valvontaelinten suositukset ja ratkaisutkin huomioon ottaen.

Lait voidaan hallituksen käsityksen mukaan säätää tavallisen lain säätämisjärjestyksessä. Hallitus pitää kuitenkin suotavana, että esityksestä pyydetään perustuslakivaliokunnan lausunto.

Ponsi

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäviksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki

työttömyysturvalain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan työttömyysturvalain (1290/2002) 6 luvun 1 §:n 2 momentti, 2 §:n 2 momentti, 3 ja 5 a §, 7 luvun 5 §, 8 luvun 2 §:n 2–4 momentti, 11 luvun 4 §:n 1 momentin 3 kohta, 13 luvun 1 §:n 2 momentin 3 kohta sekä 14 luvun 3 b §:n 3 momentti,

sellaisina kuin ne ovat, 6 luvun 1 §:n 2 momentti laissa 1217/2019, 2 §:n 2 momentti ja 3 § laissa 1081/2016 sekä 5 a § laissa 1138/2017, 7 luvun 5 § laissa 1049/2013, 8 luvun 2 §:n 2 ja 4 momentti laissa 906/2017 ja 3 momentti laissa 1300/2023 sekä 11 luvun 4 §:n 1 momentin 3 kohta, 13 luvun 1 §:n 2 momentin 3 kohta ja 14 luvun 3 b §:n 3 momentti laissa 385/2023,

muutetaan 5 luvun 11 §, 6 luvun 2 §:n otsikko ja 1 momentti, 7 luvun 4 §:n 1 momentti ja 9 §:n 1 momentti, 8 luvun 5 §:n 1 momentti, 13 luvun 1 §:n 2 momentin 2 kohta sekä 14 luvun 3 §:n 2 momentti ja 3 a §:n 4 momentti,

sellaisina kuin ne ovat 5 luvun 11 §, 13 luvun 1 §:n 2 momentin 2 kohta ja 14 luvun 3 §:n 2 momentti laissa 385/2023, 6 luvun 2 §:n otsikko ja 1 momentti laissa 1081/2016, 7 luvun 4 §:n 1 momentti ja 9 §:n 1 momentti laissa 1188/2009, 8 luvun 5 §:n 1 momentti laissa 906/2017 sekä 14 luvun 3 a §:n 4 momentti laissa 325/2024, ja

lisätään 7 luvun 9 §:ään, sellaisena kuin se on laeissa 1188/2009 ja 918/2012, uusi 5 momentti seuraavasti:

5 luku

Työttömyyspäivärahan saamisen edellytykset

11 §

Työssäoloehto eräissä tilanteissa

Henkilölle, joka on saanut tämän lain mukaista työttömyyspäivärahaa sosiaaliturva-asetuksen tai perusasetuksen mukaisesti aikana, jona hän on hakenut työtä toisesta jäsenvaltiosta, ja joka ei ole kolmen kuukauden kuluessa siitä, kun hän lähti maasta, palannut työnhakijaksi Suomeen, maksetaan työttömyyspäivärahaa uudelleen vasta, kun hän on:

- 1) kerryttänyt työssäoloehtokuukauden;
- 2) ollut työvoimakoulutuksessa neljä viikkoa; tai
- 3) opiskellut työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain 9 luvussa tarkoitettuja työttömyysetuudella tuettuja työnhakijan omaehtoisia opintoja neljä viikkoa.

6 luku

Työttömyyspäivärahan määrä ja kesto

2 §

Ansiopäivärahan ansio-osa

Ansio-osa on 45 prosenttia päiväpalkan ja perusosan erotuksesta. Kun palkka kuukaudessa on suurempi kuin 95-kertainen perusosa, ansio-osa on tämän rajan ylittävältä päiväpalkan osalta 20 prosenttia. Ansiopäiväraha on enintään 90 prosenttia ansiopäivärahan perusteena olevasta päiväpalkasta, kuitenkin vähintään perusosan suuruinen.

7 luku

Työmarkkinatukea koskevat yleiset säännökset

4 §

Työmarkkinatuen määrä

Täysimääräinen työmarkkinatuki on 6 luvun 1 §:n 1 momentissa tarkoitetun peruspäivärahan suuruinen.

9 §

Osittainen työmarkkinatuki

Työmarkkinatuki on 35 prosenttia 4 §:n 1 ja 3 momentin sekä 6–8 §:n mukaisesti lasketusta työmarkkinatuesta, jos työnhakija asuu vanhempiensa taloudessa eikä ole täyttänyt työssäoloehto.

Poiketen siitä, mitä 2 momentin 2 kohdassa säädetään, hakijan vanhempien, joiden taloudessa hän asuu, tuloina ei kuitenkaan oteta huomioon omaishoidon tuesta annetussa laissa (937/2005) tarkoitettua hoitopalkkiota eikä perhehoitolaissa (263/2015) tarkoitettua hoitopalkkiota, jos toimeksiantosopimusta ei ole tehty ansaintatarkoituksessa.

8 luku

Alueellisen liikkuvuuden tukeminen

5 §

Tämän lain poikkeava soveltaminen liikkuvuusavustukseen

Jollei tässä luvussa toisin säädetä, liikkuvuusavustukseen sovelletaan, mitä tässä laissa säädetään työttömyysetuudesta. Liikkuvuusavustusta maksetaan kuitenkin sen estämättä, mitä 1 luvun 8 a §:n 1 momentissa, 2 ja 2 a luvussa, 3 luvun 1 §:n 3 momentissa ja 4 §:n 1 momentissa säädetään.

13 luku

Tietojen saamista ja luovuttamista koskevat säännökset

1 §

Oikeus tietojen saamiseen

Kansaneläkelaitoksella ja työttömyyskassalla on oikeus saada maksutta tässä tai muissa laeissa säädettyjen tehtäviensä hoitamista varten:

2) rangaistuslaitokselta tiedot rangaistuksen alkamisesta ja päättymisestä; rangaistuslaitoksen on annettava tiedot välittömästi, kun henkilö otetaan rangaistuslaitokseen.

14 luku

Erinäisiä säännöksiä

3 §

Ansiopäivärahan ja peruspäivärahan rahoitus

Peruspäiväraha rahoitetaan työttömyysvakuutusmaksun tuotoilla ja valtion sekä peruspäivärahan saajan kotikunnan rahoitusosuudella siten kuin 3 b §:ssä ja työttömyysetuuksien rahoituksesta annetun lain 8 ja 23 §:ssä säädetään.

3 a §

Työmarkkinatuen rahoitus

Työmarkkinatuki, joka maksetaan kotoutumisen edistämisestä annetun lain 2 §:n 1 momentissa tarkoitettulle henkilölle, rahoitetaan valtion varoista eikä henkilölle maksettua työttömyysetuutta lasketa mukaan työttömyysetuuspäiviin:

1) kolmen vuoden ajalta ensimmäisestä kotikuntamerkinnästä lukien, jos kyse on mainitun pykälän 3 tai 4 momentissa tarkoitetuista henkilöistä;

2) yhden vuoden ajalta ensimmäisestä kotikuntamerkinnästä lukien, jos kyse on muusta kuin 1 kohdassa tarkoitetusta henkilöistä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Ennen 1 päivää tammikuuta 2025 alkaneen työllistymistä edistävän palvelun ajalta maksettavaan työttömyysetuuteen sovelletaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

Ennen 1 päivää tammikuuta 2025 alkaneeseen työhön ja työhön liittyvään koulutukseen sovelletaan tämän lain voimaan tullessa voimassa ollutta 8 luvun 2 §:n 2–4 momenttia.

2.

Laki

työttömyysetuuksien rahoituksesta annetun lain 4 ja 8 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan työttömyysetuuksien rahoituksesta annetun lain (555/1998) 4 §:n 5 momentti ja 8 §:n 1 momentti, sellaisina kuin ne ovat, 4 §:n 5 momentti laissa 387/2023 ja 8 §:n 1 momentti laissa 1303/2023, seuraavasti:

4 §

Ansiopäivärahojen rahoitus

Työttömyyskassan osuus kustakin ansiopäivärahasta on 5,5 prosenttia, jollei 2 ja 3 momentin säännöksistä muuta johdu.

8 §

Peruspäivärahan rahoitus

Työllisyysrahasto maksaa sosiaali- ja terveysministeriön välityksellä Kansaneläkelaitokselle 23 §:ssä tarkoitetun osuuden työttömyysturvalain mukaisten peruspäivärahojen rahoitukseen. Muilta osin menot rahoitetaan Kansaneläkelaitokselle maksettavalla valtionosuudella ja peruspäivärahan saajan kotikunnan rahoitusosuudella.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Helsingissä 23.9.2024

Pääministeri

Petteri Orpo

Työministeri Arto Satonen

1.

Laki

työttömyysturvalain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan työttömyysturvalain (1290/2002) 6 luvun 1 §:n 2 momentti, 2 §:n 2 momentti, 3 ja 5 a §, 7 luvun 5 §, 8 luvun 2 §:n 2–4 momentti, 11 luvun 4 §:n 1 momentin 3 kohta, 13 luvun 1 §:n 2 momentin 3 kohta sekä 14 luvun 3 b §:n 3 momentti,
sellaisina kuin ne ovat, 6 luvun 1 §:n 2 momentti laissa 1217/2019, 2 §:n 2 momentti ja 3 § laissa 1081/2016 sekä 5 a § laissa 1138/2017, 7 luvun 5 § laissa 1049/2013, 8 luvun 2 §:n 2 ja 4 momentti laissa 906/2017 ja 3 momentti laissa 1300/2023 sekä 11 luvun 4 §:n 1 momentin 3 kohta, 13 luvun 1 §:n 2 momentin 3 kohta ja 14 luvun 3 b §:n 3 momentti laissa 385/2023,
muutetaan 5 luvun 11 §, 6 luvun 2 §:n otsikko ja 1 momentti, 7 luvun 4 §:n 1 momentti ja 9 §:n 1 momentti, 8 luvun 5 §:n 1 momentti, 13 luvun 1 §:n 2 momentin 2 kohta sekä 14 luvun 3 §:n 2 momentti ja 3 a §:n 4 momentti,
sellaisina kuin ne ovat 5 luvun 11 §, 13 luvun 1 §:n 2 momentin 2 kohta ja 14 luvun 3 §:n 2 momentti laissa 385/2023, 6 luvun 2 §:n otsikko ja 1 momentti laissa 1081/2016, 7 luvun 4 §:n 1 momentti ja 9 §:n 1 momentti laissa 1188/2009, 8 luvun 5 §:n 1 momentti laissa 906/2017 sekä 14 luvun 3 a §:n 4 momentti laissa 325/2024, ja
lisätään 7 luvun 9 §:ään, sellaisena kuin se on laeissa 1188/2009 ja 918/2012, uusi 5 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

5 luku

5 luku

**Työttömyyspäivärahan saamisen
edellytykset**

**Työttömyyspäivärahan saamisen
edellytykset**

11 §

11 §

Työssäoloehto eräissä tilanteissa

Työssäoloehto eräissä tilanteissa

Henkilölle, joka on saanut tämän lain mukaista työttömyyspäivärahaa sosiaaliturva-asetuksen tai perusasetuksen mukaisesti aikana, jona hän on hakenut työtä toisesta jäsenvaltiosta, ja joka ei ole kolmen kuukauden kuluessa siitä, kun hän lähti maasta, palannut työnhakijaksi Suomeen, maksetaan työttömyyspäivärahaa uudelleen vasta, kun hän on ollut työssä tai työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain 7 luvussa tarkoitetussa

Henkilölle, joka on saanut tämän lain mukaista työttömyyspäivärahaa sosiaaliturva-asetuksen tai perusasetuksen mukaisesti aikana, jona hän on hakenut työtä toisesta jäsenvaltiosta, ja joka ei ole kolmen kuukauden kuluessa siitä, kun hän lähti maasta, palannut työnhakijaksi Suomeen, maksetaan työttömyyspäivärahaa uudelleen vasta, kun hän on:

1) *kerryttänyt työssäolohtokuukauden;*

Voimassa oleva laki

työvoimakoulutuksessa neljä viikkoa taikka opiskellut vastaavan ajan työttömyysetuudella tuettuja työnhakijan omaehtoisia opintoja mainitun lain 9 luvussa tarkoitetulla tavalla.

6 luku

Työttömyyspäivärahan määrä ja kesto

1 §

Työttömyyspäivärahan määrä

Peruspäivärahan korotusosa on 4,74 euroa päivältä.

2 §

Ansiopäivärahan ansio-osa ja korotettu ansio-osa

Ansio-osa on 45 prosenttia päiväpalkan ja perusosan erotuksesta. Kun palkka kuukaudessa on suurempi kuin 95-kertainen perusosa, ansio-osa on tämän rajan ylittävältä päiväpalkan osalta 20 prosenttia. Ansiopäiväraha lapsikorotuksineen on enintään 90 prosenttia ansiopäivärahan perusteena olevasta päiväpalkasta, kuitenkin vähintään mahdollisella lapsikorotuksella korotetun perusosan suuruinen.

Korotettu ansio-osa on 55 prosenttia päiväpalkan ja perusosan erotuksesta. Kun palkka kuukaudessa on suurempi kuin 95-kertainen perusosa, ansio-osa on tämän rajan ylittävältä päiväpalkan osalta 25 prosenttia. Ansiopäiväraha lapsikorotuksineen on tällöin enintään yhtä suuri kuin ansiopäivärahan perusteena oleva päiväpalkka, kuitenkin vähintään mahdollisella lapsikorotuksella ja korotusosalla korotetun perusosan suuruinen.

Ehdotus

2) ollut työvoimakoulutuksessa neljä viikkoa; tai

3) opiskellut työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain 9 luvussa tarkoitettuja työttömyysetuudella tuettuja työnhakijan omaehtoisia opintoja neljä viikkoa.

6 luku

Työttömyyspäivärahan määrä ja kesto

1 §

Työttömyyspäivärahan määrä

(kumotaan)

2 §

Ansiopäivärahan ansio-osa

Ansio-osa on 45 prosenttia päiväpalkan ja perusosan erotuksesta. Kun palkka kuukaudessa on suurempi kuin 95-kertainen perusosa, ansio-osa on tämän rajan ylittävältä päiväpalkan osalta 20 prosenttia. Ansiopäiväraha on enintään 90 prosenttia ansiopäivärahan perusteena olevasta päiväpalkasta, kuitenkin vähintään perusosan suuruinen.

(kumotaan)

3 §

Korotusosan ja korotetun ansio-osan maksaminen työllistymistä edistävien palvelujen ajalta

Korotusosaa ja korotettua ansio-osaa maksetaan työllistymissuunnitelmassa tai työllistymissuunnitelmaa korvaavassa suunnitelmassa sovittujen työllistymistä edistävien palvelujen ajalta. Korotusosaa ja korotettua ansio-osaa maksetaan myös työllistymissuunnitelmassa tai työllistymissuunnitelmaa korvaavassa suunnitelmassa sovittujen palvelujen väliseltä ajalta, jos näiden palvelujen välinen aika on enintään seitsemän kalenteripäivää.

Korotusosaa ja korotettua ansio-osaa maksetaan työllistymistä edistävien palvelujen ajalta yhteensä enintään 200 päivältä. Korotusosan ja korotetun ansio-osan maksaminen aloitetaan alusta, kun työnhakija on uudelleen täyttänyt palkansaajan tai yrittäjän työssäoloehdon.

5 a §

Yrittäjän oikeus korotettuun ansio-osaan

Ansiopäivärahaan oikeutetulle yrittäjälle maksetaan korotettua ansio-osaa työllistymistä edistävien palvelujen ajalta siten kuin 3 §:ssä säädetään.

7 luku

Työmarkkinatukea koskevat yleiset säännökset

4 §

Työmarkkinatuen määrä

Täysimääräinen työmarkkinatuki on 6 luvun 1 §:n 1 momentissa tarkoitetun peruspäivärahan suuruinen ja työmarkkinatuen korotusosa 6 luvun 1 §:n 2

3 §

Korotusosan ja korotetun ansio-osan maksaminen työllistymistä edistävien palvelujen ajalta

(kumotaan)

5 a §

Yrittäjän oikeus korotettuun ansio-osaan

(kumotaan)

7 luku

Työmarkkinatukea koskevat yleiset säännökset

4 §

Työmarkkinatuen määrä

Täysimääräinen työmarkkinatuki on 6 luvun 1 §:n 1 momentissa tarkoitetun peruspäivärahan suuruinen.

momentissa tarkoitetun peruspäivärahan korotusosan suuruinen.

5 §

Oikeus työmarkkinatuen korotusosaan työllistymistä edistävien palvelujen ajalta

Korotusosaa maksetaan työllistymissuunnitelmassa tai työllistymissuunnitelmaa korvaavassa suunnitelmassa sovittujen työllistymistä edistävien palvelujen ajalta. Korotusosaa maksetaan myös työllistymissuunnitelmassa tai työllistymissuunnitelmaa korvaavassa suunnitelmassa sovittujen työllistymistä edistävien palvelujen väliseltä ajalta, jos näiden palvelujen välinen aika on enintään seitsemän kalenteripäivää.

Korotusosaa maksetaan enintään 200 päivältä. Korotusosan maksaminen aloitetaan alusta, kun henkilö on tullut työssäoloehdon ja työttömyyspäivärahan enimmäisajan täyttymisen jälkeen uudelleen oikeutetuksi työmarkkinatukeen.

9 §

Osittainen työmarkkinatuki

Työmarkkinatuki on 50 prosenttia 4 §:n 1–3 momentin ja 6–8 §:n mukaisesti lasketusta työmarkkinatuesta, jos työnhakija asuu vanhempiensa taloudessa eikä ole täyttänyt työssäoloehdot.

5 §

Oikeus työmarkkinatuen korotusosaan työllistymistä edistävien palvelujen ajalta

(kumotaan)

9 §

Osittainen työmarkkinatuki

Työmarkkinatuki on 35 prosenttia 4 §:n 1 ja 3 momentin sekä 6–8 §:n mukaisesti lasketusta työmarkkinatuesta, jos työnhakija asuu vanhempiensa taloudessa eikä ole täyttänyt työssäoloehdot.

Poiketen siitä, mitä 2 momentin 2 kohdassa säädetään, hakijan vanhempien, joiden taloudessa hän asuu, tuloina ei kuitenkaan oteta huomioon omaishoidon tuesta annetussa laissa (937/2005) tarkoitettua hoitopalkkiota eikä perhehoitolaissa (263/2015) tarkoitettua hoitopalkkiota, jos toimeksiantosopimusta ei ole tehty ansaintatarkoituksessa.

8 luku

Alueellisen liikkuvuuden tukeminen

2 §

Liikkuvuusavustuksen määrä

Liikkuvuusavustus maksetaan 6 luvun 1 §:n 2 momentissa tarkoitetulla tavalla korotettuna, jos työpaikka tai koulutuksen järjestämispaikka sijaitsee yli 200 kilometrin etäisyydellä henkilön tosiasiallisesta asuinpaikasta taikka työn tai siihen liittyvän koulutuksen takia tehtyä muuttoa edeltävästä tosiasiallisesta asuinpaikasta.

Oikeus 2 momentissa tarkoitettuun korotukseen ratkaistaan työn tai siihen liittyvän koulutuksen alkamisajankohdan mukaisesti.

Jos tuen saajalle myönnetään liikkuvuusavustusta työhön liittyvän koulutuksen perusteella 2 momentin mukaisesti korotettuna, avustuksen maksamista jatketaan korotettuna koulutuksen päättymisen jälkeiseltä ajalta vain, jos hän täyttää edelleen 2 momentissa säädetty edellytykset.

5 §

Tämän lain poikkeava soveltaminen liikkuvuusavustukseen

Jollei tässä luvussa toisin säädetä, liikkuvuusavustukseen sovelletaan, mitä tässä laissa säädetään työttömyysetuudesta ja mitä 11 luvun 9 a §:ssä säädetään lapsikorotuksesta. Liikkuvuusavustusta maksetaan kuitenkin sen estämättä, mitä 1 luvun 8 a §:n 1 momentissa, 2 ja 2 a luvussa, 3 luvun 1 §:n 3 momentissa ja 4 §:n 1 momentissa säädetään.

8 luku

Alueellisen liikkuvuuden tukeminen

2 §

Liikkuvuusavustuksen määrä

(kumotaan)

5 §

Tämän lain poikkeava soveltaminen liikkuvuusavustukseen

Jollei tässä luvussa toisin säädetä, liikkuvuusavustukseen sovelletaan, mitä tässä laissa säädetään työttömyysetuudesta. Liikkuvuusavustusta maksetaan kuitenkin sen estämättä, mitä 1 luvun 8 a §:n 1 momentissa, 2 ja 2 a luvussa, 3 luvun 1 §:n 3 momentissa ja 4 §:n 1 momentissa säädetään.

11 luku

Toimeenpanoa koskevat säännökset

4 §

Työvoimaviranomaisen työvoimapoliittinen lausunto

Työvoimaviranomainen antaa 1 luvun 4 §:n 3 momentissa tarkoitetun työvoimapoliittisen lausunnon:

3) työllistymistä edistävän palvelun sisällyttämisestä työnhakijan kanssa laadittuun työllistymissuunnitelmaan tai sitä korvaavaan suunnitelmaan;

13 luku

Tietojen saamista ja luovuttamista koskevat säännökset

1 §

Oikeus tietojen saamiseen

Kansaneläkelaitoksella ja työttömyyskassalla on oikeus saada maksutta tässä tai muissa laeissa säädettyjen tehtäviensä hoitamista varten:

2) rangaistuslaitokselta tiedot rangaistuksen alkamisesta ja päättymisestä; rangaistuslaitoksen on annettava tiedot välittömästi, kun henkilö otetaan rangaistuslaitokseen;

3) työvoimaviranomaiselta tiedot työmarkkinatuen saajan oleskeluluvan perusteesta ja ensimmäisestä kotikuntamerkinnästä; työvoimaviranomaisen

11 luku

Toimeenpanoa koskevat säännökset

4 §

Työvoimaviranomaisen työvoimapoliittinen lausunto

Työvoimaviranomainen antaa 1 luvun 4 §:n 3 momentissa tarkoitetun työvoimapoliittisen lausunnon:

(kumotaan)

13 luku

Tietojen saamista ja luovuttamista koskevat säännökset

1 §

Oikeus tietojen saamiseen

Kansaneläkelaitoksella ja työttömyyskassalla on oikeus saada maksutta tässä tai muissa laeissa säädettyjen tehtäviensä hoitamista varten:

2) rangaistuslaitokselta tiedot rangaistuksen alkamisesta ja päättymisestä; rangaistuslaitoksen on annettava tiedot välittömästi, kun henkilö otetaan rangaistuslaitokseen.
(kumotaan)

Voimassa oleva laki

Ehdotus

on annettava tiedot Kansaneläkelaitokselle viivytyksettä, jos kyse on 14 luvun 3 a §:n 4 momentin toisessa virkkeessä tarkoitetusta henkilöstä.

14 luku

Erinäisiä säännöksiä

14 luku

3 §

Erinäisiä säännöksiä

Ansiopäivärahan ja peruspäivärahan rahoitus

3 §

Ansiopäivärahan ja peruspäivärahan rahoitus

Peruspäiväraha rahoitetaan työttömyysvakuutusmaksun tuotoilla ja valtion sekä peruspäivärahan saajan kotikunnan rahoitusosuudella siten kuin 3 b §:ssä ja työttömyysetuuksien rahoituksesta annetun lain 8 ja 23 §:ssä säädetään.

Peruspäiväraha ja siihen liittyvä lapsikorotus sekä korotusosa rahoitetaan työttömyysvakuutusmaksun tuotoilla ja valtion sekä peruspäivärahan saajan kotikunnan rahoitusosuudella siten kuin 3 b §:ssä ja työttömyysetuuksien rahoituksesta annetun lain 8 ja 23 §:ssä säädetään.

3 a §

Työmarkkinatuen rahoitus

3 a §

Työmarkkinatuen rahoitus

Työmarkkinatuki, joka maksetaan kotoutumisen edistämisestä annetun lain 2 §:n 1 momentissa tarkoitetulle henkilölle, rahoitetaan valtion varoista eikä henkilölle maksettua työttömyysetuutta lasketa mukaan työttömyysetuuspäiviin:

Työmarkkinatuen korotusosa rahoitetaan valtion varoista. Työmarkkinatuki, joka maksetaan kotoutumisen edistämisestä annetun lain 2 §:n 1 momentissa tarkoitetulle henkilölle, rahoitetaan valtion varoista eikä henkilölle maksettua työttömyysetuutta lasketa mukaan työttömyysetuuspäiviin:

1) kolmen vuoden ajalta ensimmäisestä kotikuntamerkinnästä lukien, jos kyse on mainitun pykälän 3 tai 4 momentissa tarkoitetusta henkilöstä;

1) kolmen vuoden ajalta ensimmäisestä kotikuntamerkinnästä lukien, jos kyse on mainitun pykälän 3 tai 4 momentissa tarkoitetuista henkilöstä;

2) yhden vuoden ajalta ensimmäisestä kotikuntamerkinnästä lukien, jos kyse on muusta kuin 1 kohdassa tarkoitetusta henkilöstä.

2) yhden vuoden ajalta ensimmäisestä kotikuntamerkinnästä lukien, jos kyse on muusta kuin 1 kohdassa tarkoitetusta henkilöstä.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

3 b §

*Peruspäivärahan saajan kotikunnan
rahoitusosuus*

—————
*Peruspäivärahaan liittyvä lapsikorotus ja
korotusosa rahoitetaan palkansaajan
työttömyysvakuutusmaksun tuotoilla ja
valtion varoista.*
—————

3 b §

*Peruspäivärahan saajan kotikunnan
rahoitusosuus*

—————
(kumotaan)
—————

—————
*Tämä laki tulee voimaan päivänä
kuuta 20 .*

*Ennen 1 päivää tammikuuta 2025 alkaneen
työllistymistä edistävän palvelun ajalta
maksettavaan työttömyysetuuteen sovelletaan
tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita
säännöksiä.*

*Ennen 1 päivää tammikuuta 2025
alkaneeseen työhön ja työhön liittyvään
koulutukseen sovelletaan tämän lain voimaan
tullessa voimassa ollutta 8 luvun 2 §:n 2–4
momenttia.*

2.

Laki

työttömyysetuuksien rahoituksesta annetun lain 4 ja 8 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan työttömyysetuuksien rahoituksesta annetun lain (555/1998) 4 §:n 5 momentti ja 8 §:n 1 momentti sellaisina kuin ne ovat, 4 §:n 5 momentti laissa 387/2023 ja 8 §:n 1 momentti laissa 1303/2023, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

4 §

Ansiopäivärahojen rahoitus

Työttömyyskassan osuus kustakin
ansiopäivärahasta on 5,5 prosenttia, jollei 2 ja
3 momentin säännöksistä muuta johdu. Jos
ansiopäiväraha maksetaan
työttömyysturvalain 6 luvun 2 §:n 2 momentin
mukaisesti korotettuna, työttömyyskassan
osuus lasketaan kuitenkin mainitun pykälän 1
momentin mukaan määräytyvästä
ansiopäivärahasta.

8 §

Peruspäivärahan rahoitus

Työllisyysrahasto maksaa sosiaali- ja
terveysministeriön välityksellä
Kansaneläkelaitokselle 23 §:ssä tarkoitetun
osuuden työttömyysturvalain mukaisten
peruspäivärahojen ja niihin liittyvien
korotusosien rahoitukseen. Muilta osin menot
rahoitetaan Kansaneläkelaitokselle
maksettavalla valtionosuudella ja
peruspäivärahan saajan kotikunnan
rahoitusosuudella.

4 §

Ansiopäivärahojen rahoitus

Työttömyyskassan osuus kustakin
ansiopäivärahasta on 5,5 prosenttia, jollei 2
ja 3 momentin säännöksistä muuta johdu.

8 §

Peruspäivärahan rahoitus

Työllisyysrahasto maksaa sosiaali- ja
terveysministeriön välityksellä
Kansaneläkelaitokselle 23 §:ssä tarkoitetun
osuuden työttömyysturvalain mukaisten
peruspäivärahojen rahoitukseen. Muilta osin
menot rahoitetaan Kansaneläkelaitokselle
maksettavalla valtionosuudella ja
peruspäivärahan saajan kotikunnan
rahoitusosuudella.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta
20 .
